

Македонска берза
Macedonian stock exchange

European Bank
for Reconstruction and Development

Водич за ESG известување

Напомена

Овој извештај е заснован на информации од македонските и европските законодавства и меѓународните стандарди и рамки за известување за одржливост, достапни до крајниот датум на објавување (31 јануари 2022 г.). Со развивањето на релевантните ESG стандарди за известување и на правната рамка низ времето, содржината на овие насоки можеби ќе треба да се ажурира.

Оваа публикација е изработена од Стјуард Редквин (Steward Redqueen) со помош на Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) и Македонска Берза АД Скопје (МБ). Содржината на овој документ не мора да ги одразува ставовите на ЕБОР. Иако беа вложени ревносни напори да се избегнат грешки, ЕБОР, МБ и Стјуард Редквин не можат да прифатат одговорност за точноста на кој било исказ или информација содржани во извештајот, ниту за каква било одлука донесена врз основа на некој исказ или информација дадени овде. Македонска Берза ги задржува правата да го менува, дополнува или прилагодува Водичот или да ја ограничува или запре неговата достапност.

Документот е подготвен на англиски јазик. Ако некој текст од оригиналното издание на англиски јазик не е во согласност со текстот на македонскиот превод, меродавно е оригиналното издание на англиски јазик.

Предговор, Македонска Берза

Иван Штериев

Главен извршен директор на Македонска Берза

Светот воопшто и компаниите конкретно се соочуваат со нови предизвици при обезбедувањето на долгорочната одржливост. Темите поврзани со животната средина, општествените прашања и управувањето на компаниите стануваат сè поважни. Истовремено, инвеститорите сè повеќе ги вклучуваат овие т.н. ESG фактори (Environmental, Social and Governance) во своите инвестициски стратегии и очекуваат од компаниите да известуваат за своите ESG практики. Затоа, компаниите стануваат сè посвесни за овие фактори и почнуваат да ги интегрираат во својата организација и во процесите на одлучување.

Известувањето за животната средина, општествените прашања и управувањето им овозможува на компаниите да ги мерат директните последици од својата дејност врз животната средина и општеството. Исто така, доследното интегрирање на ESG аспектите при носењето на деловните одлуки е неизбежен чекор во функција на одржливо работење. Од гледна точка на инвеститорите, ESG факторите стануваат клучни за издржани инвестициски одлуки.

Берзите ширум светот играат суштинска улога во промовирање на одржливи инвестиции преку подобрување на транспарентноста и градење доверба и сигурност. Како Македонска берза, ние цврсто се залагаме да го унапредиме известувањето на компаниите во овој домен. Членка сме на Иницијативата за одржливи берзи (SSE Initiative), што ја демонстрира нашата намера да поттикнуваме одржливи инвестиции и да ја потенцираме важноста на темите поврзани со ESG.

Токму од овие причини вклучивме посебно поглавје за овие прашања во новиот Кодекс за корпоративно управување на Македонската берза. Овој нов Кодекс, покрај другите барања за известување, очекува и бара од најголемите и најликвидните котирани компании на македонскиот пазар да известуваат за темите поврзани со животната средина и општествени прашања врз основа на принципот на транспарентност и во согласност со релевантните законски барања и добрите меѓународни практики.

За да го поддржиме овој нов процес на известување, го развивме и го промовиравме овој Водич за известување за прашања поврзани со животната средина, општествени прашања и управување ESG известување. Со поддршка од Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) и заедно со нашите консултанти од Steward Redqueen, креиравме сеопфатен Водич за поддршка на котираните компании, во врска со обелоденувањата поврзани со ESG проблематиката. Водичот за ESG известување на Македонска берза за нашите котирани компании претставува практична алатка за обелоденување поврзано со ESG во согласност со нашиот Кодекс за корпоративно управување којшто го развивме заедно со Комисијата за хартии од вредност на Република Северна Македонија и најновите меѓународни стандарди во оваа област. Овој Водич е создаден за да им помогне на компаниите котирани на Македонската берза во нивните интеракции со инвеститорите во овој

домен, да им помогне да разберат на кој начин интерно да се осврнат на прашањата поврзани со ESG како клучна компонента во односите со инвеститорите, но и како да управуваат со ESG факторите и тоа да стане видливо во јавноста, односно придобивка од нивната посветеност на овие прашања.

Се надеваме дека овој едукативен материјал ќе ги инспирира и ќе им помогне на котираните друштва во нивното ESG патување кон поодржлива и безризична деловна средина, како и кон поодржлива иднина за нашата економија и општество.

Водичот за ESG известување на Македонска берза за нашите котирани компании претставува практична алатка за обелоденување поврзано со ESG во согласност со нашиот Кодекс за корпоративно управување којшто го развивме заедно со Комисијата за хартии од вредност на Република Северна Македонија и најновите меѓународни стандарди во оваа област.

Предговор, ЕБОР

Хенрик Линдерс

Генерален Директор, Животна средина и одржливост, ЕБОР

Известувањето за одржливоста стана суштинска димензија од развојот на современите пазари на капитал. Сè поголемиот поттик од креаторите на политики, регулаторите и институционалните инвеститори сочинува поголем дел од светските финансиски текови во насока на одржливи инвестиции. Ваквиот раст дополнително налага поголема транспарентност околу начинот на кој емитентите управуваат со ризиците по животната средина, општеството и управувањето (ESG). Преземањето активности за ублажување на глобалните предизвици како што се климатските промени и губењето на биолошката разновидност никогаш не било покритично.

Еколошки цврстите инвестиции и одржливиот развој се во срцето на мандатот на Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) и во секој проект се поткрепени со нашата еколошко-социјална политика. ЕБОР е поддржувач на Принципите за одговорно инвестирање (ПОИ) и беше првата мултилатерална развојна банка што се пријави во Работната група за финансиско обелоденување на информации поврзани со климата во 2018 година. По објавувањето на првите извештаи за обелоденувања податоци поврзани со климата

(2020 и 2021 година), на своите клиенти и партнери, ЕБОР се залага за унапредување на финансиската одржливост и климатски-ориентираното управување. Согласно пристапот на транзиција кон зелена економија (2021-2025), ЕБОР ја зајакна својата позиција како лидер во зеленото финансирање, со амбициозен план да ги прошири и продлабочи своите климатски активности и до 2025 година во поголемиот дел од инвестиции да стане банка која финансира зелена агенда.

„Во изминативе 30 години, ЕБОР е сигурен партнер на Северна Македонија. Во 2021 година, 61% од нашите инвестиции во Северна Македонија беа зелени. И понатаму ќе ја поддржуваме земјата во нејзината транзиција кон ниско-јаглеродна економија, отпорна на климатски промени, во согласност со согледувањата на ЕУ за финансиска одржливост и согласно најдобрите меѓународни практики“.

- Анди Аранитаси, Претставник на ЕБОР за Северна Македонија

The Растечкиот апетит за одржливи инвестиции ја зголеми побарувачката за подобар пристап до податоци, информации, рангирања и резултати во врска со ESG, а со цел да се овозможи поголема споредливост и поефективна длабинска анализа и моделирање за инвестициски цели. Одржливото финансирање е камен-темелник на политиката и стратешката агенда на ЕУ, потврдувајќи дека управувањето со ризиците за ESG е од витално значење додека земјите се движат кон економии со нето-нула емисии. Исто така, тоа е од суштинско значење за отворање нови деловни можности во контекст на развиени општествени очекувања.

Расте притисокот врз компаниите да се придржуваат до меѓународните најдобри практики за известување околу одржливоста. На патот кон пристапување во ЕУ, од суштинска

важност за Северна Македонија е да ги усогласи националната регулатива и пазарните практики со новата рамка за одржливост на ЕУ и да ја подигне свеста кај емитентите и компаниите за квалитетно обелоденување околу ESG.

Како дел од ангажманот предвиден во политиката за земјата, ЕБОР е задоволен што можеше да го поддржи нашиот партнер, Македонска берза (МБ), да го развие ова Водич за известување околу ESG (Водич). При оваа работа, земена е предвид поголемата побарувачка од инвеститорите за доследни и споредливи податоци околу ESG и тука се интегрирани клучните принципи од рамката на ЕУ за одржлива финансиска политика во насока на поддршка на транзицијата кон климатски неутрална, зелена, конкурентна и сеопфатна економија.

Главната цел на Водич е да се поддржат емитентите на берзата во напорите да развијат

свои практики за известување околу ESG и за обезбедување квалитетни информации до локалните и меѓународните инвеститори. МБ има моќна улога при олеснување на протокот на ваквите информации меѓу друштвата и инвеститорите преку поттикнување транспарентност, давање насоки и услуги, но и преку подигање на свеста кај своите клиенти и пошироката група засегнати страни.

Овој иновативен водич е доказ за посветеноста на МБ да им помогне на друштвата ефективно да ги идентификуваат и да управуваат со ризиците и можностите за ESG, како и да развијат атрактивен пазар на кој инвеститорите ќе може подобро да ги проценат потенцијалните двигатели на создавање вредност. Ова, пак, ќе придонесе кон развивање на функционален и поотпорен пазар, што ќе ги насочи инвестициите кон климатските приоритети и одржливиот развој.

Главната цел на Водич е да се поддржат емитентите на берзата во напорите да развијат свои практики за известување околу ESG и за обезбедување квалитетни информации до локалните и меѓународните инвеститори.

Содржина

Предговор, македонска берза	01
Предговор, ЕБОР	03
1 Вовед	07
Цел на Водичот	08
Напори на МБ да поттикне добро корпоративно управување и транспарентност за ESG прашањата	08
2 Што е ESG и зошто е важно?	10
Што значи ESG?	10
Како подобрите ESG перформанси може да им користат на друштвата?	11
Кои се клучните двигатели на корпоративното ESG известување?	16
3 Основи на ESG известувањето	19
Формати на извештаи	19
Стандарди и рамки за известување	21
Известување за климатските промени	22
Релевантност на известувањето	23
4 Постапен пристап за да го започнете ESG известувањето	24
Посочете ги клучните засегнати страни и разгледајте ги нивните потреби за информации	25
Дефинирајте ја содржината на извештајот врз основа на проценката на значајноста	26
Опишете како се управува со одржливоста во вашето друштво	27
Опишете како се управува со ESG ризиците во вашето друштво	29
Претставете ги вашите активности и резултати во рамките на посочените области на ESG	31
Земете ги предвид потребите на инвеститорите	32
Анекс А – Препорачани минимални обелоденувања и KPIs	35
Анекс Б – Главни меѓународни стандарди и рамки за известување	41
Анекс В – Регулативи на ЕУ	42
Анекс Г – Упростена мапа на значајност	43

Листа на кратенки

CDSB	Climate Disclosure Standards Board (Одбор за стандарди за климатски обелоденувања)
ООП	Општествена одговорност на претпријатијата
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive (Директива за корпоративно известување за одржливост)
ЕБОР	Европска банка за обнова и развој
ESG	Животна средина, општествени прашања и управување
ЕУ	Европска Унија
GHG	Greenhouse gases (Стакленички гасови)
GRI	Global Reporting Initiative (Глобална иницијатива за известување)
IIRC	International Integrated Reporting Council (Меѓународен совет за интегрирано известување)
NFRD	Non-Financial Reporting Directive (Директива за нефинансиско известување)
МБ	Македонска берза АД Скопје
PRI	Principles for Responsible Investment (Принципи за одговорно инвестирање)
SASB	Sustainability Accounting Standards Board (Одбор за сметководствени стандарди за одржливост)
ЦОР	Цели за одржлив развој
SFDR	Sustainability Finance Disclosure Regulation (Регулатива за обелоденувањата поврзани со одржливоста во секторот за финансиски услуги)
МСП	Мали и средни претпријатија
SSE	Sustainable Stock Exchanges (Одржливи берзи)
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures (Работна група за финансиски обелоденувања поврзани со климата)
КТП	Критериуми за техничка проверка

01 Вовед

Компаниите се соочуваат со сè поголем притисок да ги обелоденат своите перформанси и влијание во поглед на животната средина, општествените прашања и управувањето (ESG). Овој тренд е поттикнат од низа фактори, каде спаѓаат и менувањето на регулаторната поставеност, интеграцијата на ESG прашањата во процесот на донесување на одлуки од страна на инвеститорите и другите даватели на финансиски услуги, и пошироките општествени очекувања. Истовремено, компаниите сè повеќе признаваат дека подобрите перформанси во поглед на ESG може да доведат до работна ефикасност, подобро управување со ризикот, пониска цена на капиталот, нови деловни можности и поголем углед. Македонските компании и низа институции во земјата, исто така, ја препознаа релевантноста на ESG, иако повеќето од нив се во почетната фаза на нивното ESG патување. Како што се констатира во едно скорешно истражување,¹ се очекуваат значителни придобивки за одржливоста во Северна Македонија од проекти во кои се стимулира известување за одржливост. Ова е важно од разни причини, вклучително и потребата да се предвиди агендата на ЕУ, бидејќи управувањето со одржливоста е услов за друштвата што работат на тој пазар.

ESG Агендата напредува низ целиот свет, а ЕУ има амбиција да преземе водечка улога. Како земја-кандидат за членство во ЕУ, усогласувањето на легислативата и практиките Република

Северна Македонија со легислативата на ЕУ е во постојан фокус. На ниво на ЕУ, имплементирани се неколку политички мерки во рамките на Европскиот зелен договор и придружниот Акционен план за одржливо финансирање, со цел да се подобри обелоденувањето на информациите за ESG од компаниите и инвеститорите, да се зголеми транспарентноста на пазарот и да се пренасочат тековите на капитал кон одржливи инвестиции. Во нив спаѓаат: Директивата за нефинансиско известување² (NFRD) што во моментот се изменува и ќе биде заменета со Директивата за корпоративно известување за одржливост³ (CSRD), Регулаторната за таксономија на ЕУ,⁴ како и Регулаторната за обелоденувањата поврзани со одржливоста во секторот за финансиски услуги⁵ (SFDR).

Иако сега не се општо применливи за македонските компании и финансиски институции, се очекува тие три регулативи дополнително да ја забрзаат побарувачката за корпоративно ESG обелоденување. Друштвата кои доброволно и проактивно ќе ги усогласат своите практики со трендот на ESG воопшто, па дури и со барањата утврдени за поширокиот европски пазар, ќе бидат подобро позиционирани за пристап до финансии и раст на меѓународно ниво.

¹ Општествена одговорност на претпријатијата во Северна Македонија од Флорида Вељаноска, објавено во Current Global Practices of Corporate Social Responsibility (Актуелни светски практики за општествена одговорност на претпријатијата), 2021, стр. 257 – 286

² Службен весник на Европската Унија. Директива 2014/95/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 22 октомври 2014 г. за изменување и дополнување на Директивата 2013/34/ЕУ за обелоденување нефинансиски информации и информации за различностите од страна на одредени големи претпријатија и групации (објавено на 15 ноември 2014 г.). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>

³ Предлог-директива на Европскиот парламент и на Советот за изменување и дополнување на Директивата 2013/34/ЕУ, Директивата 2004/109/ЕЗ, Директивата 2006/43/ЕЗ и Регулаторната (ЕУ) бр. 537/2014, за корпоративно известување за одржливост (објавено на 21 април 2021 г.). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0189>

⁴ Службен весник на Европската унија. Регулаторна (ЕУ) 2020/852 на Европскиот парламент и на Советот од 18 јуни 2020 г. за воспоставување рамка за олеснување одржливи инвестиции и за изменување и дополнување на Регулаторната (ЕУ) 2019/2088 (објавено на 18 јуни 2020 г.). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020R0852>

⁵ Службен весник на Европската унија. Регулаторна (ЕУ) 2019/2088 на Европскиот парламент и на Советот од 27 ноември 2019 г. за обелоденувања поврзани со одржливост во секторот на финансиски услуги (објавено на 27 ноември 2019 г.). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R2088&from=EN>

Притисоците врз котираните друштва да пристапат кон ESG и обелоденувања за одржливост нема да исчезнат. За издавачите ова е сè поголем предизвик – да ги исполнат овие очекувања, да одговорат на конкурентските притисоци и во овој простор, притоа земајќи ги предвид ограничените ресурси и празнините во капацитетот. Намерата на овој Водич е да им помогне на друштвата да започнат со ESG известување преку практичен постапен пристап и обработка на теми за ESG обелоденување што би можеле да бидат разгледани од нивна страна. Ова во никој случај не е исцрпен преглед, туку повеќе почетна ориентација. Другите пазари, особено во ЕУ, напредуваа на оваа тема во текот на многу години, со попрецизни и подетални упатства и со различни примери на ESG известување од страна на издавачите, што може да послужи како инспирација.

1.1 Цел на Водичот

Кодексот за корпоративно управување на МБ⁶ („Кодексот“) предвидува друштвата да известуваат за прашања поврзани со животната средина и општествени прашања врз основа на принципот на транспарентност и во согласност со релевантните законски барања и добрите меѓународни практики. Овој Водич има за цел да го поткрепи овој процес на известување, истовремено обезбедувајќи поширок поглед на контекстот и практиките на известување. Овој Водич има за цел да го подобри разбирањето на друштвата за ESG прашањата и поврзаните рамки и стандарди за известување. Покрај тоа, дадени се насоки за друштвата како да комуницираат со засегнатите страни за своите ESG перформанси на целисходен начин.

Накратко, клучните цели на Водичот се:

- Обезбедување конкретни информации на друштвата околу исполнување на очекувањата за ESG известување во Северна Македонија.

- Давање поширок контекст за најновите достигнувања, стандардите и практиките на ESG известување со цел да се подготват друштвата за очекувањата на меѓународната финансиска заедница.
- Да придонесе за унапредување на ESG-перформансите во Северна Македонија и искористување на последователните придобивки.

1.2 Напори на МБ да поттикне добро корпоративно управување и транспарентност за ESG прашањата

Има сè повеќе докази дека Северна Македонија напредува со ESG агендата. Македонската берза е членка на Иницијативата за одржливи берзи (SSE Initiative). SSE обезбедува платформа за истражување на тоа како берзите, во соработка со инвеститорите, компаниите, регулаторите, креаторите на политики и со другите релевантни чинители може да го подберат учиниот на прашањата за ESG и да поттикнат одржливи инвестиции, вклучително и финансирање на Целите на ОН за одржлив развој.

Со цел да поттикне усвојување на цврсти стандарди за корпоративно управување и со цел да го зголеми степенот на ESG обелоденување, МБ објави два важни документа кои треба паралелно да се земат предвид:

1. Кодексот за корпоративно управување на котираните друштва на Македонската берза
2. Овој Водич за известување поврзано со животната средина, општествени прашања и управувањето (Водич за ESG известување).

Кодексот ги опфаќа сите важни прашања на корпоративното управување и им дава на друштвата патоказ за добро корпоративно управување. Новиот Кодекс воведува и одредени ESG-теми покрај управувањето, како што се:

⁶ Кодекс за корпоративно управување на котираните друштва на Македонската берза (објавен во октомври 2021 г.) <https://www.mse.mk/en/content/14/10/2021/corporate-governance-code>

комуникација со засегнатите страни, деловна етика и општа одржливост. Поточно, со него:

- Се бара друштвата да организираат редовни комуникации со засегнатите страни.
- Се нагласува важноста на земањето предвид на влијанијата што активностите на друштвото ги имаат врз животната средина и општеството при развојот на стратегијата, деловниот модел и системот за управување со ризици на друштвото, како и проширување на надзорните надлежности на одборот врз прашањата за одржливост.
- Се бара од друштвата на својата веб-страница да објават Етички кодекс и да утврдат постапка за укажувачи за пријавување на прекршувања на законот или интерните акти на друштвото или неетичко однесување.
- Се бара друштвата да објавуваат релевантни

политики за животна средина и прашања од општествен интерес.

Водичот, од друга страна, се фокусира врз поширока низа ESG прашања и обезбедува корисен контекст за воспоставување ефективен процес на известување за ESG. Во него не се расправа детално за корпоративното управување, туку се упатува на Кодексот за да се избегне ризикот од преклопувања и недоследности. Во насока на обезбедување на конзистентност Водичот конкретно упатува на Дел 6 – Засегнати лица, одржливост и прашања од општествен интерес во Кодексот (Поглавје 4) и обезбедува збир од препораки за минимално обелоденување (Анекс А), заради полесна комуникација на друштвата со инвеститорите и другите засегнати страни, како и заради почитување на одредбите за одржливост од Кодексот.

ПРАКТИКИ НА ESG-ОБЕЛОДЕНУВАЊЕ НА МАКЕДОНСКИТЕ ДРУШТВА

Во процесот на изработка на Водичот, беше организирана една работилница со друштвата и една со финансиските институции. Врз основа на овие работилници може да се заклучи дека:

Иако сè повеќе компании во Северна Македонија препознаваат колку е важно да ги интегрираат ESG факторите во своето работење, воопшто, потребно е да изградат поголеми капацитети за да се развие знаење и експертиза за ESG меѓу вработените и повисокото раководство.

За многу компании во Европа, особено за оние што се активни на пазарите на ЕУ, обелоденувањето информации за ESG се налага со регулаторни барања. Исто така, инвеститорите и другите обезбедувачи на капитал бараат поголема транспарентност за тоа како компаниите управуваат со ESG прашањата. Македонските компании го препознаваат потенцијалот за интегрирање на ESG во своите извештаи.

Многу компании штотуку започнаа да ја прифаќаат одржливоста и да се фокусираат на разни иницијативи во врска со животната средина и општествените прашања. Но, тие сè уште сеопфатно не ги процениле битните ризици и можности поврзани со ESG во рамките на своите системи на вредности, ниту ги интегрирале во своите долгорочни деловни стратегии.

Меѓународните компании, или компаниите што се подружници на странски компании, се нешто понапредни, или затоа што од нив било побарано да дадат одредени податоци за ESG пред своите матични компании, или поради потребата да ги испочитуваат меѓународните норми и прописи (исто така и во рамки на нивното учество на меѓународни и ЕУ тендери). И досегашните ангажмани со ЕБОР или ИФЦ, исто така, беа корисни за зголемување на свеста кај компаниите за ESG.

Во секој случај, вкупното известување за ESG прашањата меѓу македонските компании е во рана фаза и останува ограничено по опфат.⁷

⁷ Општествена одговорност на претпријатијата во Северна Македонија од Флорида Вељаноска, објавено во Current Global Practices of Corporate Social Responsibility (Актуелни светски практики за општествена одговорност на претпријатијата), 2021, стр. 257 – 286

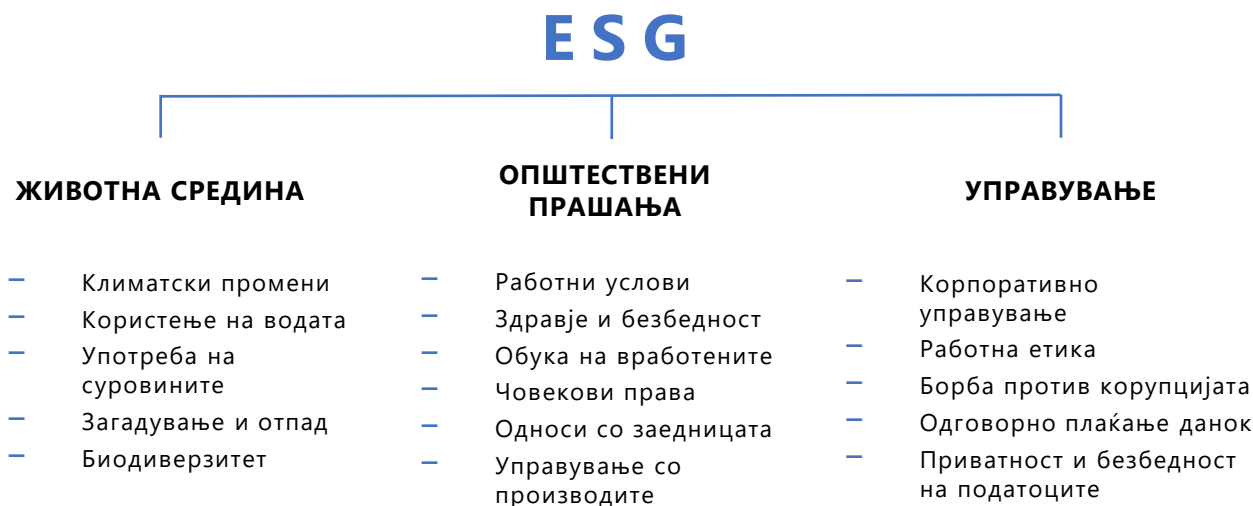
02 Што е ESG и зошто е важно?

Компаниите и нивните внатрешни и надворешни чинители сè повеќе се фокусираат врз прашањата поврзани со ESG, како во смисла на управување со краткорочните, така и во смисла на управување со долгорочните ризици и можности поврзани со ESG. Доказите покажуваат дека компаниите што ги интегрираат ESG аспектите во својата деловна стратегија и имаат високо ниво на транспарентност се подобро позиционирани (I) да создаваат вредност на долг рок, (II) да управуваат со постоечките и потенцијалните ризици и (III) да привлечат и да задржат вработени, клиенти и деловни партнери.^{8 9 10}

2.1 Што значи ESG?

Термините ESG и одржливост често се користат наизменично. Иако постојат суптилни нијанси, двата поима се однесуваат на широка низа на аспекти поврзани со животната средина, општеството и управувањето коишто се користат за да се оцени како компаниите управуваат со својата дејност и влијанија врз одржливоста.¹¹ Сликата подолу илустрира примери на различни ESG прашања.

Факторите на животната средина опфаќаат прашања што произлегуваат или ја засегаат природната средина. Тие вклучуваат, но не се ограничени на: придонесот на друштвото кон климатските промени преку емисии на стакленички гасови; енергијата, водата и другите ресурси што ги користи; отпадот што го испушта и влијанието на неговата дејност врз природната средина и биодиверзитетот.

Слика 1: Примери за ESG прашања

⁸ Меѓународна финансиска корпорација (ИФЦ): „Примери за одржливост“ (“The business case for sustainability”) - https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/business-case

⁹ Правен факултет при Универзитетот Харвард: „Примери за ESG“ (“The business case for ESG”) - <https://corpgov.law.harvard.edu/2019/06/04/the-business-case-for-esg/>

¹⁰ Факултет за бизнис при Универзитетот Стенфорд: „Примери за ESG“ (“The business case for ESG”) - <https://www.gsb.stanford.edu/faculty-research/publications/business-case-esg>

¹¹ Изразот општествена одговорност на претпријатијата (ООП) историски се користи во контекст на корпоративната филантропија и волонтерството на вработените и се толкува само со опфат на социјалната димензија на ESG. Поради оваа причина, истиот не се користи во овој Водич.

Општествените фактори се однесуваат на тоа како друштвото влијае врз луѓето и заедниците со кои има интеракција – вработените, клиентите, добавувачите и другите засегнати страни – и како тие за возврат влијаат врз друштвото. Тие вклучуваат, но не се ограничени на прашања како работни услови, здравје и безбедност, различност и инклузија, почитување на човековите права и влијание врз локалните заедници.

Факторите на управување се однесуваат на систем за внатрешни контроли и процедури според кои работи друштвото. Тие опфаќаат прашања како структура и надомест на одборот, акционерски права, работна етика и борба против корупцијата, како и приватност и безбедност на податоците, меѓу другото. За компаниите на пазарите во развој и на пограничните пазари, корпоративното управување е меѓу клучните фактори што ги оценуваат меѓународните инвеститори.

ESG Факторите понекогаш се нарекуваат „нефинансиски“ или „вонфинансиски“. Но, постоеја сомнежи околу прецизноста на тие термини, особено затоа што имплицираат дека предметните информации немаат финансиска важност, додека ESG прашањата всушност може

да имаат директни импликации врз финансиските перформанси на друштвото. На пример, лошото управување со прашањата поврзани со животната средина и општеството може да има директно влијание врз лиценцата за работа на друштвото, неговата репутација и мотивацијата на неговата работна сила, што води кон потенцијални трошоци за непочитување на законот, загуба на приходи или помала деловна профитабилност.

2.2 Како подобрите ESG перформанси може да им користат на друштвата?

Друштвата коишто обрнуваат внимание на прашањата поврзани со ESG имаат подобри финансиски резултати и помал ризик.¹² Бидејќи доброто управување со ESG факторите сè повеќе се препознава, важно е да се сфати на кој начин факторите на ESG може да влијаат врз способноста на друштвото да создава вредност на долг рок. Следната слика ги сумира клучните области во кои добри ESG перформанси (или нивното непостоење) може да имаат значајни финансиски импликации за друштвото.

¹² Различни студии ги произнесоа овие наоди, вклучително и илустративната студија на веб-страницата на UNPRI од New Amsterdam Partners: „Поврзување на рејтингот на ЖСОУ со повратот и нестабилноста“ <https://www.unpri.org/listed-equity/linking-esg-ratings-to-returns-and-volatility/164.article>

Управување со ризикот

Интегрирањето на ризиците од ESG во вкупното управување со ризикот е клучно за друштвото да ја зачува долгорочната вредност. Друштвото што ги игнорира битните ризици од ESG може да направи значителни финансиски трошоци или да претрпи штета по угледот. Освен тоа, лошото управување со ризиците од ESG може да доведе до трошоци за непочитување на законот, регулаторни глоби и казни. Од друга страна, проактивното управување со ризиците од ESG им овозможува на друштвата да бидат во тек со најновите трендови и регулативи и да носат поинформирани одлуки за планирање на инвестициите.

Оперативни перформанси

Воведувањето системи за управување со животната средина заради поекономична употреба на вода и енергија и помало создавање отпад не е добро само за планетата, туку и за крајните финансиски резултати на секое друштво. За многу индустрии, енергијата е меѓу најголемите оперативни трошоци, што значи дека поголемата енергетска ефикасност може да помогне да се намалат трошоците. Потоа, доброто управување со човечкиот капитал може да ја поттикне мотивираноста на вработените и да ја зголеми продуктивноста. Спротивно на тоа компаниите со слаби практики во оваа област може да претрпат негативни последици во форма на зголемен ризик од работни спорови, пониска продуктивност и високи стапки на менување на работната сила, што ќе доведе до зголемување на трошоците за вработување и обука.

Нови деловни можности

ESG е важен фактор и на пазарите „бизнис со бизнис“ (B2B) и „бизнис со потрошувач“ (B2C). Како што фирмите стануваат сè попосветени на одговорно управување со своите влијанија врз одржливоста, тие сè повеќе бараат решенија и

деловни партнери во системите на вредност коишто може да им помогнат да ги постигнат своите цели. Ова често значи вградување на ESG-стандардите во формалните политики за набавки и тендерските процеси. Добавувачите кои можат да ги исполнат тие барања ќе бидат најдобро позиционирани да ги надминат конкурентите со послаби докази за одржливост.

Слично на тоа, сè повеќе потрошувачи ги менуваат своите куповни преференци врз основа на факторите на ESG, како што се општествената одговорност на претпријатијата или влијанието врз животната средина. Се очекува овој тренд да се забрза, сред пандемијата со КОВИД-19, при што 65% од потрошувачите тврдат дека би биле повнимателни околу влијанието на нивната вкупна потрошувачка врз „новата нормалност.“¹³ Друштвата што ќе изберат соодветно да ја приспособат понудата на производите ќе бидат подобро поставени да го искористат растечкиот пазар на одржливи производи и услуги и да ја прошират својата дејност.

Углед

Покажувањето посветеност кон стандардите за ESG и кон водечките меѓународни рамки за одржливост помага да се подобри угледот на друштвата и да се задржи лиценцата за работа во општеството. Освен тоа, добрите ESG-перформанси може да ја подобрат и перцепцијата на вработените за друштвото, што влијае врз нејзината способност да привлече и да задржи човечки капацитети. Ова е особено важно, бидејќи огромното мнозинство (околу 70%) од милениумците велат дека претпочитаат да работат за друштво со цврста агенда за одржливост.¹⁴ Од друга страна, неуспехот да се управува со ефектите од ESG може да резултира со негативен публицитет од невладините организации и медиумите, што потенцијално ќе доведе до губење на клиентите и деловните

¹³ Истражувачки институт „Капџемини“ (Cargemini Research Institute). Производи за широка потрошувачка и малопродажба: Како одржливоста суштински ги менува преференците на потрошувачите (Consumer Products and Retail: How sustainability is fundamentally changing consumer preferences). Истражувачки извештај (објавен на 8 јули 2020 г.). <https://www.us.sogeti.com/explore/news/research-how-sustainability-is-changing-consumer-preferences/>

¹⁴ Институт за владеење и отчетност (Governance & Accountability Institute), Милениумците навистина сакаат да работат за еколошки одржливи компании (Millennials Really Do Want to Work for Environmentally Sustainable Companies), (објавено на 23 февруари 2019 г.), <https://www.gai-institute.com/newsletter/press-release/article/millennials-really-do-want-to-work-for-environmentally-sustainable-companies-according-to-a-new-su.html>

партнери кои поддржуваат одржливост, т.е. до бојкот на клиентите. Во екстремни случаи, големите ESG-инциденти не само што му штетат на угледот на друштвото, туку и водат кон значителни финансиски трошоци.

Пристап до капитал и финансирање

Факторите на ESG добија значење во финансискиот сектор. Инвеститорите, работодавачите, осигурителните компании и другите учесници на финансискиот пазар сè повеќе препознаваат дека финансиските фактори сами по себе не се доволни за да се одреди профилот на ризик и потенцијалот создавање вредност на друштвата. Понатаму, додека инвеститорите и обезбедувачите на капитал ги зацврстуваат своите пристапи кон управувањето со ESG, тие очекуваат друштвата од нивното портфолио и друштвата што ги финансираат да покажат усогласеност со усвоените политики и стандарди. Затоа, ризиците од ESG со кои може да се соочи друштвото, и начинот на кој управува

со нив може да влијае врз пристапот до капитал, т.е. врз трошоците на финансирање.

Комуникација со засегнатите страни

Конечно, подобрената транспарентност за пристапот на друштвото кон управување со прашањата за ESG помага да се подобри комуникацијата на засегнатите страни. На ова треба да се гледа како на двонасочна комуникација, при што друштвото не само што им дава на засегнатите страни (вклучувајќи ги и акционерите) релевантни информации, туку и активно ги слуша нивните потреби и очекувања. Освен тоа, додека инвеститорите и рејтинг-агенциите за ESG сè повеќе го испитуваат обелоденувањето на друштвата за ESG, недостатокот на информации за потенцијалните значајни ESG прашања може негативно да влијаат на рејтингот за одржливост на друштвото, а со тоа и врз перцепцијата на инвеститорите за него.

	СИЛНИ ESG ПЕРФОРМАНСИ	БЕЗ ИЛИ СЛАБИ ESG ПЕРФОРМАНСИ
 УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИКОТ	<ul style="list-style-type: none"> – подобро управување со ризикот – држење чекор со новите трендови и регулативи – подобро долгорочно инвестициско планирање 	<ul style="list-style-type: none"> – трошоци за непочитување на законот, регулаторни глоби и казни – заглавени средства
 НОВИ ДЕЛОВНИ МОЖНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> – заштеда на трошоци поради помала потрошувачка на енергија и вода – подобра мотивација и поголема продуктивност на вработените 	<ul style="list-style-type: none"> – трошоци поради работна неефикасност – трошок за отстранување на отпадот поради слабо управување со него – поголем ризик од работнички немири, прекин на работата и пониска продуктивност на вработените – висока стапка на менување на работниците и поврзани трошоци за вработување
 НОВИ ДЕЛОВНИ МОЖНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> – поголеми можности „бизнис со бизнис“ (B2B) (на пр., преку покажување усогласеност со ESG стандардите во тендерскиот процес) – поголеми можности „бизнис со потрошувач“ (B2C) (на пр., преку задоволување на зголемената побарувачка за одржливи производи и услуги) 	<ul style="list-style-type: none"> – заостанување зад конкурентите кои веќе ја прифатиле одржливоста
 УГЛЕД	<ul style="list-style-type: none"> – задржување на лиценцата за работа преку демонстрирање посветеност на ESG стандардите – поголем општествен кредибилитет и брендирање на работодавачот 	<ul style="list-style-type: none"> – загуба на клиенти поради слаби практики на одржливост (на пр., големи инциденти поврзани со ESG) или перцепција кај клиентите дека понудените производи се неодржливи или небезбедни – тешкотии да се привлечат човечки капацитети
 ПРИСТАП ДО КАПИТАЛ И ФИНАНСИРАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> – подобар пристап до капитал, вклучително и од долгорочни институционални инвеститори – поповолни услови на финансирање 	<ul style="list-style-type: none"> – губење можности за финансирање или повисоки финансиски трошоци поради слаби ESG перформанси
 КОМУНИКАЦИЈА СО ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ	<ul style="list-style-type: none"> – подобро разбирање на потребите на засегнатите страни – унапредени односи и комуникација со инвеститорите 	<ul style="list-style-type: none"> – лоша оценка на учиниот од страна на агенциите за рангирање на ESG што влијае врз перцепцијата на инвеститорите за друштвото

Слика 2 – Придобивките од силните перформанси на

Македонската Берза и банките

Од првите десет друштва котирани на Македонската берза во индексот МБИ10, пет се банки. Со оглед на ова, релевантно е да се истакне улогата и позицијата на банките во однос на ESG, иако овој Водич не зазема секторски фокус.

Прво, забележливо е дека банките, како и другите финансиски институции, може да придонесат кон одржливоста на уникатен начин. Важна задача за нив е да доделуваат средствата за продуктивна употреба. Бидејќи управувањето со одржливоста сè повеќе се препознава како дел од долгорочното создавање вредност и како начин за намалување на ризикот, ESG станува дел од она што се нарекува алокација кон продуктивна употреба. Преку доделување средства за одржливи проекти, напуштање на проекти што предизвикуваат значителна штета или преку подигање на цената на капиталот за оние со значителна изложеност на ризици од ESG, банките може да дејствуваат како „двигатели на промени“. Во многу земји, финансискиот сектор игра важна улога при интегрирањето на одржливоста во економијата воопшто, и особено во деловните практики. Климатскиот предизвик со кој се соочува општеството бара значителни финансиски средства. Затоа, Европската банкарска федерација вели: „Само Европа посочува годишен финансиски јаз од над 180 милијарди евра за финансирање на политиките и инвестициите неопходни за одржување на глобалните температури во согласност со целите од Парискиот договор. Јасно е дека без приватниот сектор не може да се затвори финансискиот јаз. Имајќи предвид дека банките финансираат околу две третини од европската економија, тие играат и ќе продолжат да играат клучна улога во транзицијата кон поодржлива иднина. (...) Повеќето компании се во различни фази од транзициското патување кон одржливи нискојаглеродни дејности. Банките имаат клучна улога во поддршката на друштвата при ова патување“.¹⁵ Очигледно, овој предизвик треба да се поддржи со законодавство и низа други иницијативи, како што е Водичот за ESG известување.

Второ, со цел веродостојно да продолжат на ESG-патувањето кон станување „двигатели на промени“, банките треба активно да комуницираат со своите засегнати страни. Како прво, важно е владите и регулаторите да овозможат „рамноправно поле за игра“ во согласност со меѓународните стандарди. Во дијалог со своите клиенти, банките може да договорат изводливи патишта кон промени. Честопати (меѓународните) обезбедувачи на капитал ги поттикнуваат банките да ја прифатат одржливоста, исто како што прават општествените организации на свој начин. За да се допре до пошироката заедница на засегнати страни и за да се олесни комуникацијата околу прашањата за одржливост, ESG известувањето игра важна улога. Како што се објаснува во овој Водич, може да се користат неколку рамки за известување. Исто така, нагласени се неколку клучни индикатори за успешност (KPIs) со кои може да се поддржат практиките за известување на банката.

¹⁵ Веб-страница на ЕБФ: <https://www.ebf.eu/priorities/financing-growth/sustainable-finance/> (пристапено на 17 ноември 2021 г.)

2.3 Кои се клучните двигатели на корпоративното ESG известување?

Постојат неколку фактори кои го стимулираат корпоративното ESG известување. Промената на инвестициските пристапи и растечкиот регулаторен притисок се меѓу клучните двигатели.

Регулаторен притисок

Друштвата треба да ја вршат својата дејност во согласност со локалните, националните и меѓународните регулативи и стандарди како појдовна основа за нивната агенда на одржливост. Ова може да се однесува на широка низа теми, почнувајќи од заштита на животната средина и управување со отпад, па сè до раководење со работната сила и почитување на човековите права. Покрај утврдувањето минимални барања за контрола на ефектите врз животната средина и општеството, регулаторите сè повеќе се фокусираат и врз начинот на кој друштвата комуницираат за тие ефекти преку своите практики за обелоденување околу ESG.

Слично како и во другите земји, македонските друштва треба да ги следат националните закони и прописи за управување со разни прашања поврзани со животната средина и општеството. Но, известувањето за прашањата околу ESG останува доброволно. Ова е во спротивност со поширокиот регион на ЕУ, каде што се појавија неколку регулаторни барања за известување според Европскиот зелен договор и дополнителниот Акционен план за одржливи финансии.

Овде спаѓаат: Директивата за нефинансиско известување (NFRD) насочена кон големи компании од јавен интерес со над 500 вработени, Регулативата за обелоденувањата поврзани со одржливоста во секторот за финансиски услуги (SFDR) што важи за учесници на финансискиот

пазар и финансиски советници, како и Регулативата за таксономија со која се утврдува заеднички систем за класификација заради посочување еколошки одржливи дејности. Заедно, тие го сочинуваат камен-темелникот на барањата за ESG известување во поткрепа на стратегијата на ЕУ за финансиска одржливост. Сликата подолу илустрира како тие три регулативи меѓусебно се зацврстуваат за да се зголеми достапноста на податоци за ESG и да се зајакнат темелите на одржливите инвестиции.

Друштвата треба да обрнат особено внимание на законодавниот предлог на ЕУ за Директива за корпоративно известување за одржливост (CSRD), со која се изменуваат барањата од NFRD што во моментот се во сила. Според предлогот, Европската комисија планира:

- да го прошири опсегот на обврски за известување на сите големи компании (со над 250 вработени) и сите компании (вклучувајќи и компании од земји што не се членки на ЕУ) со хартии од вредност котирали на регулираните пазари на ЕУ (освен котираните микро-компанији).¹⁶
- да воведат подетални барања за известување.

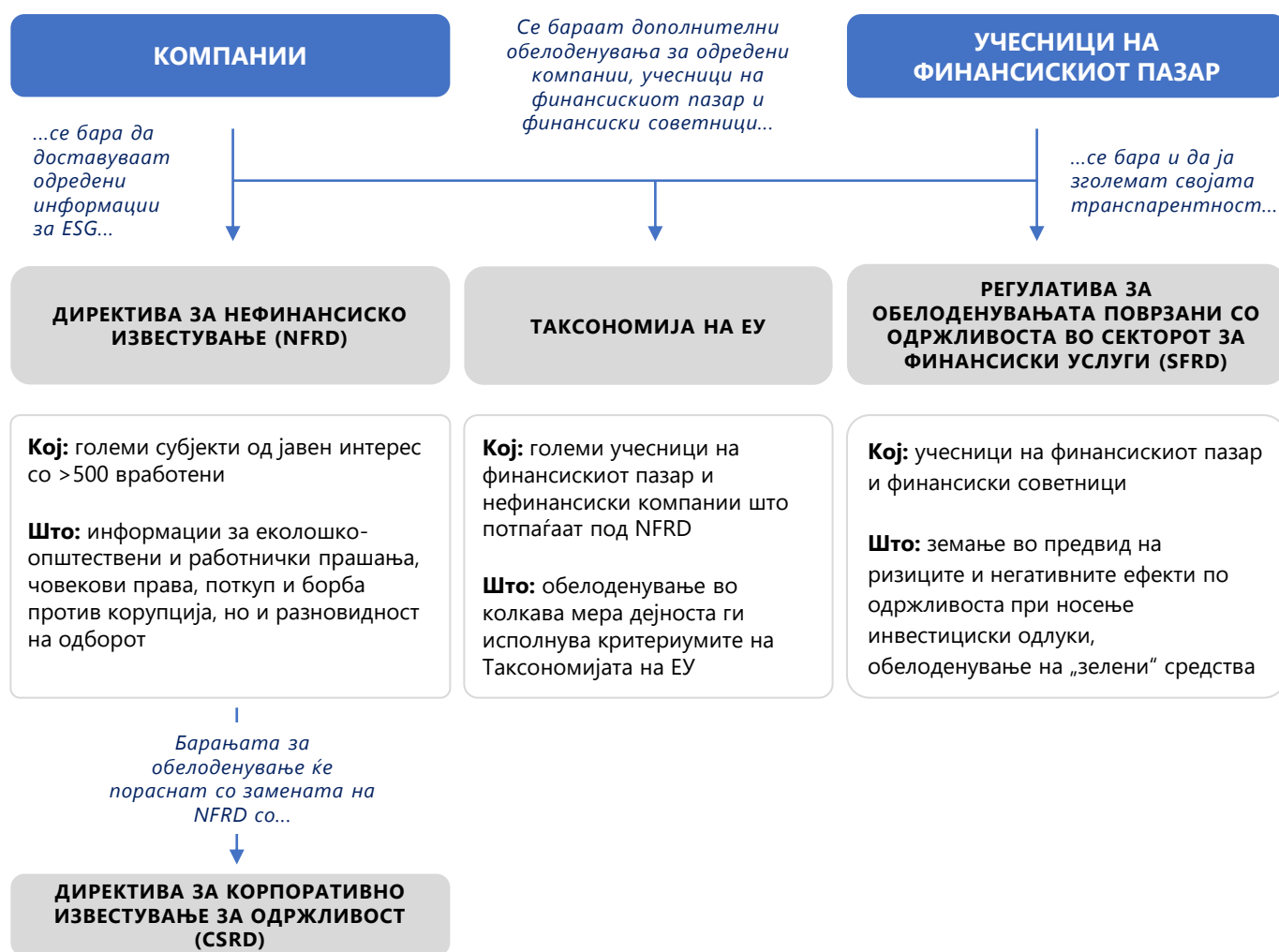
Друштвата кои доброволно ќе ги усогласат своите практики за ESG известување ќе бидат поподготвени да конкурираат на меѓународните пазари и да привлечат инвеститори од ЕУ и други меѓународни инвеститори и обезбедувачи на капитал. Ова може да се види и од тоа што финансиските институции стануваат погласни за ESG прашањата, како и од тоа што ги интегрираат ваквите ставови кога гласаат на годишните собранија, а и од бројот на потписници на Принципите на Обединетите нации за одговорно инвестирање (PRI), но и од други меѓународни стандарди и рамки за известување.

¹⁶ Европската комисија ги дефинира микро-компаниите како субјекти со под 10 вработени. Извор: „Препорака на Комисијата од 6 мај 2003 г. во врска со дефиницијата за микро, мали и средни претпријатија“ - http://publications.europa.eu/resource/cellar/6ca8d655-126b-4a42-ada4-e9058fa45155.0004.01/DOC_1

Како земја кандидат за членство во ЕУ, од Северна Македонија се очекува во сите области да ги имплементира правилата и регулативите на ЕУ за да ги исполни условите за членство. Оттука, имплементацијата на правната рамка на ЕУ околу известувањето за одржливост и Таксономијата на ЕУ најверојатно ќе стапи на сила во земјата во наредните години. Понатаму, за македонските

фирми со инвеститори чие седиште е во ЕУ или со извоз во ЕУ, важно е познавањето и почитувањето на регулативите на ЕУ, како и усогласеноста со Таксономијата на ЕУ.

За повеќе информации околу NFRD/CSRD, SFDR и Таксономијата на ЕУ, видете Анекс Б.

Слика 3 - Регулаторни мерки на ЕУ кои наметнуваат обврски за известување околу ESG

Барање на инвеститорите

Инвеститорите и другите даватели на финансиски услуги сè повеќе ги земаат предвид ESG факторите, што ја одразува промената на парадигмата во свеста за ефектите од битни ESG прашања врз долгорочниот финансиски успех на друштвото. Со оглед на тоа што ESG факторите, веќе се интегрираат во финансиските инструменти (на пр., заеми, зелени обврзници, осигурување итн.), финансискиот сектор исто така, се повеќе ги зема во предвид ESG аспектите.

Една манифестација на овој тренд е порастот на поддршката за PRI – доброволна рамка која промовира инкорпорирање на факторите на ESG во носењето инвестициски одлуки и во практиките на активна сопственост. Од започнувањето на иницијативата во 2006 година, бројот на потписници во светот се зголеми на над 3.000, што претставува имот со кој се управува во вредност од 103,4 трилиони американски долари.¹⁷

Големината на инвестициските производи во кои се земаат предвид факторите на ESG, исто така, драстично порасна. Блумберг проценува дека ESG средствата може да достигнат 53 трилиони американски долари до 2025 година, што претставува една третина од глобалните средства под управување.¹⁸

Потребата друштвата да одговорат на ова барање за обезбедување на информации поврзани со ESG е јасна. Со откривање на податоците што ги бараат инвеститорите, издавачите обезбедуваат потврда дека ефективно управуваат со деловните ризици и ги идентификуваат можностите.

¹⁷ <https://www.unpri.org/annual-report-2020/how-we-work/building-our-effectiveness/enhance-our-global-footprint>

¹⁸ <https://www.bloomberg.com/professional/blog/esg-assets-may-hit-53-trillion-by-2025-a-third-of-global-aum/>

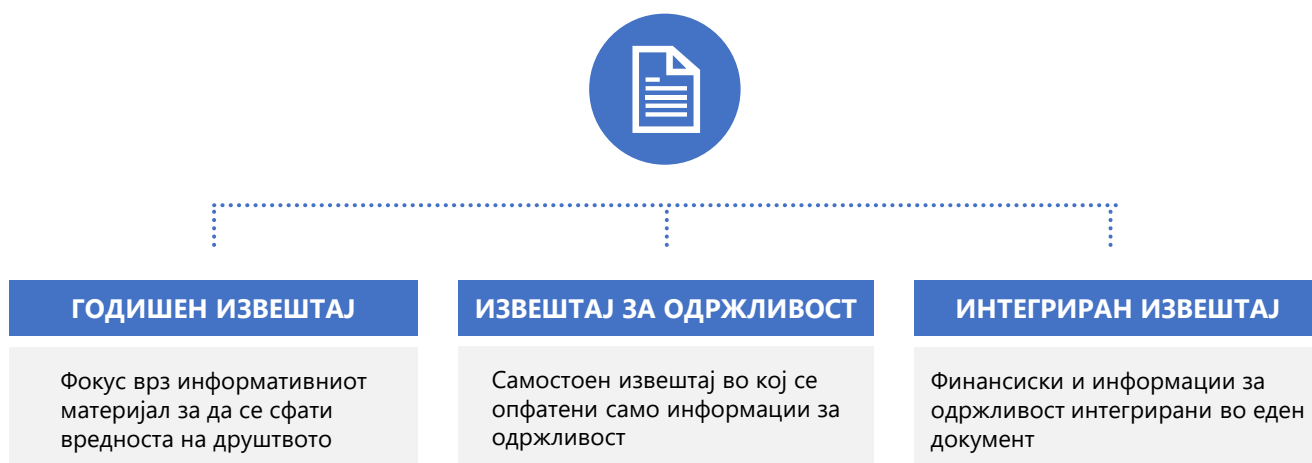

03 Основи на ESG известувањето

При изборот на пристапот за известување за одржливост, друштвата треба да ги земат предвид потребите и очекувањата на своите засегнати страни во однос на содржината, форматот и расчленетоста на податоците. Ова поглавје дава преглед на клучните согледувања за да им помогне на друштвата да се движат низ овој процес.

3.1 Формати на извештаи

Друштвата може да изберат формат на извештај којшто најдобро одговара на нивните потреби, под услов истиот да ги исполнува релевантните законски барања. Прегледот подолу прикажува различни опции коишто друштвата ги следат.

Слика 4 – Формати на извештаи

Годишен извештај

Сè почеста е појавата друштвата да расправаат за битни ESG прашања во своите годишни извештаи. Но, тие обелоденувања за ESG се концизни со цел да одговараат на стилот и структурата на финансискиот извештај. Дополнителни информации може одделно да се обезбедат преку веб-страницата на друштвото и/или преку посеопфатен самостоен извештај за одржливост. Најдобрата практика наведува дека таквите информации треба соодветно да се наведат во

годишниот извештај. Исто така, македонскиот Кодекс за корпоративно управување упатува на годишниот извештај како начин да се обелоденат прашања поврзани со животната средина и општествени прашања (види член 6.7).

Според предлогот за CSRD, со кој ќе се изменат одредбите од NFRD, што во моментот е на сила, друштвата во рамките на директивата ќе треба да објават релевантни информации за ESG како дел од извештајот за управување.

Извештај за одржливост

Овој пристап најчесто го користат компаниите на меѓународно ниво, бидејќи ѝ овозможува на компанијата да ги претстави сите релевантни информации за одржливост во еден наменски документ. Објавувањето на самостојни извештаи за одржливост им дава на компаниите флексибилност да ги презентираат податоците за ESG на начинот што најмногу им одговара. За да обезбеди извесна структура и одредена споредливост, Глобалната иницијатива за известување (GRI) нуди насоки за процесот на известување и резултатите.¹⁹

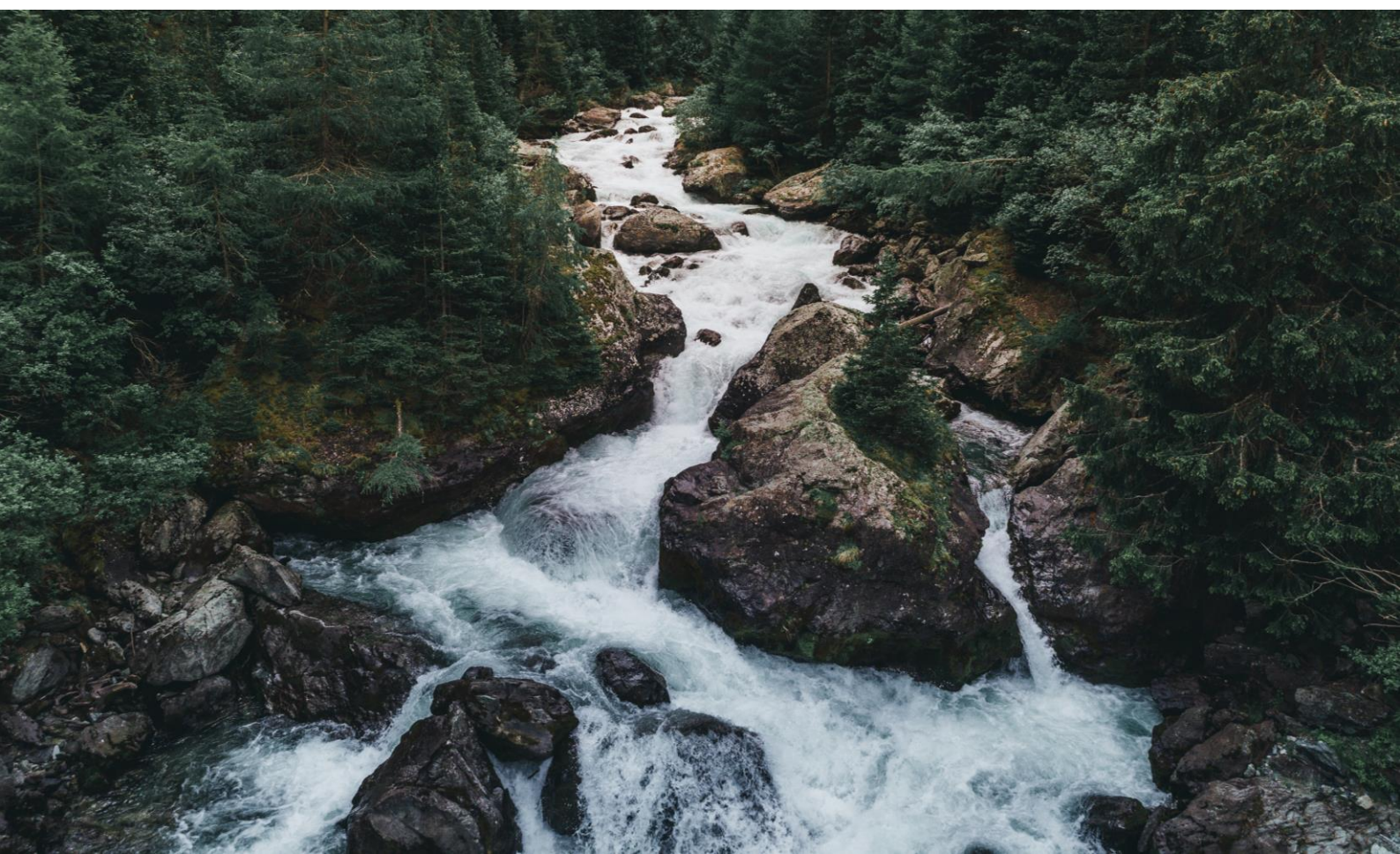
Најдобра практика е извештајот за одржливост и годишниот извештај да се објават во исто време за да им се овозможи на корисниците да ги прочитаат заедно како комплетен пакет

информации. Компаниите треба да се погрижат информациите прикажани во самостојниот извештај за одржливост да бидат доследни и споредливи со годишниот извештај, т.е. да го покриваат истиот период.

Интегриран извештај

Интегрираното известување комбинира финансиско известување и известување за одржливост во еден документ. Тоа покажува како стратегијата на компанијата и моделот за создавање вредност се поврзани со ESG перформансите. Затоа, овој начин најмногу го користат компании со напредни системи за управување со ESG. Овој пристап го промовира Меѓународниот совет за интегрирано известување (IIRC).

¹⁹ GRI: „Како да се користат GRI-стандардите“ (“How to use the GRI Standards”) - <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/>

3.2 Стандарди и рамки за известување

Друштвата се охрабруваат да обелоденуваат информации за ESG во согласност со меѓународно прифатените стандарди и рамки за известување.²⁰ Табелата подолу прикажува некои од најчесто користените.

	GRI-стандарди	IIRC-рамка	SASB-стандарди
ОРГАНИЗАЦИЈА	Глобална иницијатива за известување	Меѓународен совет за интегрирано известување	Одбор за сметководствени стандарди за одржливост
ПУБЛИКА	Разни засегнати страни	Финансиски засегнати страни	Финансиски засегнати страни
НАЈДОБРО ЗА	Компании од која било големина, сектор или локација	Понапредни компании кои ги интегрираат прашањата за ESG во стратешкото планирање и одлучувањето	Понапредни компании кои ги интегрираат прашањата за ESG во стратешкото планирање и одлучувањето
КЛУЧНИ ОДЛИКИ	GRI-стандардите се најшироко усвоени глобални стандарди на известување за одржливост. Тие претставуваат меѓународна најдобра практика за известување околу економските, еколошките и социјалните ефекти.	Рамката за интегрирано известување (IR-рамка) им помага на друштвата да објаснат како создаваат вредност на краток, среден и долг рок, како во финансиска, така и во нефинансиска смисла, преку интегрирано известување.	SASB-стандардите се осмислени за да им помогнат на друштвата да обелоденат финансиски битни информации за одржливост во главниот финансиски извештај. Стандардите се специфични за индустријата.
ОПФАТ	GRI-стандардите им даваат на друштвата насоки за метриката на известување во следниве области: <ul style="list-style-type: none"> – Општо обелоденување – Економско – Еколошко – Општествено 	IR-рамката се фокусира на шест поенти кои се суштински за процесот на создавање вредност: <ul style="list-style-type: none"> – Финансиска – Производствена – Интелектуална – Човечка – Општествено-односна – Природна 	SASB-стандардите им даваат на друштвата насоки за метриката на известување во следниве области: <ul style="list-style-type: none"> – Животна средина – Општествен капитал – Човечки капитал – Бизнис-модел и иновации – Лидерство и управување
СЕКТОРСКИ НАСОКИ	Обезбедени се секторски насоки	Не	Да

Во јуни 2021 година, SASB и IIRC се споија во една организација – Фондација за известување околу вредноста. Иако организациите сега се споени, SASB-стандардите и IR-рамката ќе останат одвоени и ќе може да се користат како комплементарни алатки.

Слика 5: Водечки меѓународни рамки и стандарди за известување за одржливост

²⁰ Важно е да се забележи разликата меѓу рамките и стандардите за известување околу одржливоста. Рамката обезбедува општи насоки за тоа како да се структурира извештајот и кои општи теми да се опфатат. Од друга страна, стандардите помагаат рамката да стане функционална со тоа што даваат подетални информации за она за што треба да се извести, вклучувајќи и конкретна метрика.

3.3 Известување за климатските промени

Во последниве години, климатските промени станаа тема број еден за ESG, бидејќи претставуваат значителен ризик и можност за бизнисите, инвеститорите, економиите и

општествата. Регулативите сè повеќе налагаат учесниците на финансискиот пазар да ги проценат ризикот и можностите поврзани со климата и да ги интегрираат во процесот на водење инвестиции. Барањето за целисходно корпоративно обелоденување поврзано со климатските прашања оди во истата насока.

УПРАВУВАЊЕ

Обелоденете го управувањето на друштвото во врска со климатските ризици и можности.

- а. Опишете го управувањето на друштвото во врска со климатските ризици и можности.
- б. Опишете ја улогата на раководството при проценката и управувањето со климатските ризици и можности.

СТРАТЕГИЈА

Откријте ги конкретните и потенцијалните ефекти од климатските ризици и можности врз дејностите, стратегијата и финансиското планирање на друштвото во која тие информации се битни.

- а. Опишете ги климатските ризици и можности коишто друштвото ги идентификувала на краток, среден и долг рок.
- б. Опишете го ефектот од климатските ризици и можности врз дејностите, стратегијата и финансискиот план на друштвото.
- в. Во стратегијата опишете ја отпорноста на друштвото, земајќи ги предвид различните климатски сценарија, заедно со сценариото од 2°C или помалку.

УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИКОТ

Обелоденете како друштвото ги идентификува, ги проценува и управува со климатските ризици.

- а. Опишете ги процесите на друштвото за идентификување и проценка на климатските ризици.
- б. Опишете ги процесите на друштвото за управување со климатските ризици.
- в. Опишете како процесите за идентификување, проценување и управување со климатските ризици се интегрирани во вкупното управување со ризик на друштвото.

МЕТРИКА И ЦЕЛИ

Обелоденете ги метриката и целите употребени за проценка и управување со релевантните климатски ризици и можности, кога тие информации се битни.

- а. Обелоденете ја метриката употребена од друштвото за проценка на климатските ризици и можности во согласност со нејзината стратегија и процесот на управување со ризик.
- б. Обелоденете Прв опфат, Втор опфат и ако е соодветно, Трет опфат на емисии на стакленички гасови (GHG) и поврзаните ризици.
- в. Опишете ги целите што ги користи друштвото за управување со климатските ризици и можности, како и успешноста во однос на целите.

Слика 6: Препораки на TCFD ²¹

²¹ TCFD. Препораки на Работната група за финансиски обелоденувања поврзани со климата. Финален извештај (објавено во јуни 2017 г.) <https://www.fsb-tcf.org/recommendations/>

За да се осврне на потребите на финансиските пазари за поголемо и доследно климатско известување, Одборот за финансиска стабилност формираше Работна група за финансиски обелоденувања поврзани со климата (TCFD) во 2015 година. Во 2017 г., TCFD изложи рамка за да им помогне на друштвата да објават информации за нивниот пристап кон управување со климатските ризици и можности. Таа се фокусира врз четири клучни области: управување, стратегија, управување со ризик, како и цели и метрика, наведени во табелата подолу.

TCFD претсавува доброволна, пазарно водена иницијатива, но ЕУ презема чекори за да поттикне пошироко усвојување на истата. Освен тоа, голема е веројатноста CSRD да го направи задолжително обелоденувањето пред TCFD.²¹ Затоа, логично е емитентите проактивно да ги третираат препораките на TCFD при нивното известување за ESG.

3.4 Релевантност на известувањето

Без оглед на користениот формат, рамките што се почитуваат и степенот до кој се опфатени климатските промени, треба да се следат неколку принципи на релевантност, со кои општо, се подобрува квалитетот на известувањето за ESG.

Прво, кои се ризиците на ESG? Солидното разбирање на конкретните ризици е суштинска почетна точка. Матрицата на значајност наведена во Анекс Г може да покаже кои фактори на ESG се релевантни за одредена индустрија. Но, темелната идентификација на релевантните ризици за ESG секогаш се прави од случај до случај, а идентификуваните ризици треба да имаат смисла за различните изложени групи на засегнати страни. Второ, како овие ризици влијаат врз друштвото? Друштвото треба да разбере зошто идентификуваните ризици се релевантни и да дефинира како тие влијаат врз нејзините приходи и трошоци, нејзината работна сила, нејзината репутација, односите со засегнатите страни, нејзината способност за пристап до надворешно финансирање и усогласеноста со регулативата.

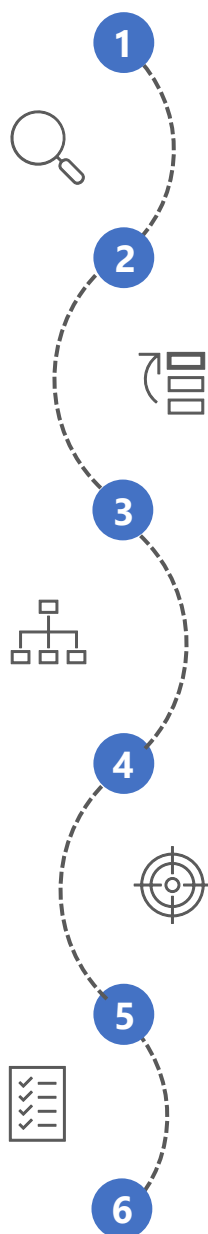
Трето, на кои ризици им се дава приоритет и како? Идентификуваните ризици на ESG треба да се приоритизираат и да се контролираат според негативното или позитивното влијание што го имаат врз друштвото.

Четврто, како ги мерите ризиците? Мерењето на ризиците, квантитативно кога е можно, а идеално и преку поставување цели или аспиративни цели, го прави известувањето веродостојно, а фактичкото управување со ризиците на ESG конкретно.

²¹ За повеќе информации, погледнете го работниот документ на Европската советодавна група за финансиско известување (EFRAG) „Основа за заклучоци“ за климатските стандарди и обелоденувања: , погледнете на <https://www.efrag.org/News/Project-531/EFrag---PTF-ESRS-Cluster-2-Climate-standard-prototype---Basis-for-Con?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

04 Постепен пристап за да го започнете ESG известувањето

Ова поглавје опишува еден постепен пристап што друштвата може да го употребат за да го започнат (или да го подобрат) своето известување за прашањата поврзани со ESG. Тука е претставен концептот на значајност, а има и практични совети и препораки за утврдување на капацитетот за фокусирано известување околу прашањата поврзани со ESG. Исто така, се врши упатување на релевантните одредби од Кодексот за корпоративно управување на МБ, со цел да им се помогне на друштвата да го применат Кодексот во однос на прашањата за одржливост коишто се опфатени со истиот.

ПОСОЧЕТЕ ГИ КЛУЧНИТЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ И РАЗГЛЕДАЈТЕ ГИ НИВНИТЕ ПОТРЕБИ ЗА ИНФОРМАЦИИ

Вашите клучни засегнати страни ќе биде целната група кон која ќе се однесува вашиот извештај. Погрижете се да ги добијат сите информации што ги бараат.

ДЕФИНИРАЈТЕ ЈА СОДРЖИНАТА НА ИЗВЕШТАЈОТ ВРЗ ОСНОВА НА ПРОЦЕНКАТА НА ЗНАЧАЈНОСТА

При дефинирање на содржината на вашиот извештај, водете сметка за деловниот модел, карактеристиките на вашата дејност и очекувањата на засегнатите страни.

ОПИШЕТЕ КАКО СЕ УПРАВУВА СО ОДРЖЛИВОСТА ВО ВАШЕТО ДРУШТВО

Објаснете како се втемелени и се контролираат прашањата за ESG во вашето друштво, вклучувајќи ги и доделените улоги и надлежности за тоа, како и политиките, стратегиите и целите.

ОПИШЕТЕ ЈА ВАШАТА СТРАТЕГИЈА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИТЕ И МОЖНОСТИТЕ НА ESG

Објаснете како ESG ризиците се вклучени во вашата бизнис-стратегија и вкупниот процес на управување со ризик, и опишете го процесот за нивно контролирање и ублажување.

ПРЕТСТАВЕТЕ ГИ ВАШИТЕ АКТИВНОСТИ И РЕЗУЛТАТИ ВО РАМКИТЕ НА ПОСОЧЕНИТЕ ОБЛАСТИ НА ESG

Опишете ги преземените активности во клучните области на ESG, остварениот напредок, како и клучните индикатори за успешност (KPIs).

ЗЕТЕТЕ ГИ ВО ПРЕДВИД ПОТРЕБИТЕ ЗА ESG ИНФОРМАЦИИ НА ИНВЕСТИТОРИТЕ

4.1 Посочете ги клучните засегнати страни и разгледајте ги нивните потреби за информации

Способноста на друштвото да ги оствари своите стратешки цели на долг рок сè повеќе зависи од неговиот однос со засегнатите страни. Затоа, од клучно значење е друштвото да ги идентификува своите клучни засегнати страни и да воспостави процес кој овозможува двонасочна комуникација на редовна основа.

Главните засегнати страни на друштвото веројатно ќе бидат примарна публика за неговиот извештај за ESG. Со разгледување на нивните ставови и очекувања, друштвото има поголема шанса да подготви извештај што ги исполнува нивните потреби за информации, да им помогне подобро да го разберат работењето на друштвото и индиректно, да ги зацврсти односите со засегнатите страни и да го подобри својот углед.

Примери на засегнати страни кои друштвата

можеби ќе сакаат да ги земат предвид се илустрирани на сликата подолу. Но, треба да се напомене дека овој список не е конечен. Кога ги идентификува своите клучни засегнати страни, друштвото треба да размисли за своите уникатни деловни карактеристики.

Друштвата може да употребат разни начини на ангажирање со клучните засегнати страни и проактивно да бараат нивни повратни коментари. Вообичаени примери се:

- активности за контакт со инвеститорите (т.е. роуд шоуа на инвеститорите)
- настани за консултативни дискусии со засегнатите страни
- анкети
- интервјуа со посебни целни групи

Друштвото треба да ги оцени информациите собрани преку активностите за комуникација со засегнатите страни и истите да ги соопшти на раководството, како и да ги објави навев страната ба друштвото како дел од известувањето за одржливост.

Дефиниција на засегнати страни

„GRI-стандардите ги дефинираат засегнатите страни како „субјекти или поединци за кои разумно може да се очекува дека ќе бидат значително засегнати од дејноста, производите или услугите на друштвото кое известува; или за чии активности разумно може да се очекува да влијаат врз способноста на друштвото да ги спроведе своите стратегии или да ги постигне своите цели.“

Слика 7: Пример на внатрешни и надворешни засегнати страни

Обезбедете почитување на релевантните одредби од Кодексот за корпоративно управување на МБ

ДЕЛ: 6	Засегнати лица, одржливост и прашања од општествен интерес
ТЕМА:	Засегнати лица
ПРИНЦИПИ	Надзорниот и Управниот одбор мора да ги земат предвид интересите и влијанието на главните засегнати лица на друштвото при извршување на своите должности.
ОДРЕДБИ	6.1 „Управниот одбор на друштвото треба да обезбеди постоење на ефективни механизми за идентификување на главните засегнати лица на друштвото и за разбирање на нивните ставови во врска со прашањата што се од суштинска важност за нив. Управниот одбор води сметка за редовна комуникација со тие засегнати лица, како и за информирање на надзорниот одбор за резултатите од тоа. Резиме од остварената комуникација со засегнатите лица се објавува во годишниот извештај на друштвото.“

За да обезбедите усогласеност со Кодексот за корпоративно управување на МБ, прашајте се:

- Кого сте идентификувале како ваши клучни засегнати лица?
- Имате ли воспоставено процес за редовно собирање повратни информации од засегнатите лица?
- Колку често комуницирате со приоритетните групи на засегнати лица?
- Дали вашиот Надзорен одбор редовно се информира за резултатите од спроведените активности, вклучувајќи ги и прашањата кои се значајни и за кои засегнатите страни изразуваат особена загриженост?
- Дали во вашиот Годишен извештај обелоденувате информации за преземените активности на комуникација?

4.2 Дефинирајте ја содржината на извештајот врз основа на проценката на значајноста

Следниот чекор е да се идентификува кои прашања на ESG имаат значајно влијание врз успешноста на друштвото.

Концептот на значајност најчесто се користи во контекст на финансиско сметководство и обелоденување. Во суштина, со него се дефинира кои информации може да се сметаат за

релевантни при процесот на инвестициско одлучување. Но, треба да се забележи дека концептот на значајност се развива, па постои различно дефинирање. Во 2019 година, Европската комисија воведо концепт на двојна значајност, со кој според NFRD, од друштвата се бара да обелоденат на кој начин нивното работење и успешност се под влијание на ризиците и можностите на ESG (перспектива „однадвор кон внатре“) и како тие влијаат врз животната средина и општеството во целина (перспектива „одвнатре кон надвор“).

Процесот на проценка на значајност помага да се открие кои прашања на ESG се важни за друштвото од аспект на управување со ризик и стратешко одлучување. Значи, се работи за оние ризици и можности кои имаат релативно големо финансиско или нефинансиско влијание, во комбинација со тоа колкава е веројатноста дека истите ќе се случат. Кога одлучуваат кои прашања и информации се значајни, друштвата може да го земат предвид следново:

- **Бизнис-модел и околности специфични за друштвото:** бизнис-стратегијата на друштвото, целите и вредностите, како и главните ризици во неговиот синџир на вредност се важни фактори што треба да се проценат.
- **Прашања специфични за секторот:** друштвата во иста индустрија веројатно ќе се соочат со слични ризици и можности на ESG. Оттука, споредувањето со колегите и конкурентите може да помогне да се

идентификуваат релевантни прашања.

– **Очекувања на засегнатите лица:**

проактивната комуникација со внатрешните и надворешните засегнати лица (вклучувајќи ги и инвеститорите) може да помогне подобро да се разберат нивните потреби и очекувања.

Корисни извори и информации:

За полесна проценката на значајноста, Анекс Г содржи упростена мапа на значајност која покажува кои прашања веројатно ќе бидат значајни за друштвата во зависност од нивниот сектор на работење.

За повеќе информации околу определување на значајноста, друштвата може да ги употребат и [Materiality Finder and Materiality Map®](#) развиени од Одборот за сметководствени стандарди за одржливост.

За да обезбедите усогласеност со Кодексот за корпоративно управување на МБ, запрашајте се:

- Кои ESG прашања се значајни за вашата дејност со оглед на ESG ризиците својствени за вашиот сектор на работење?
- Дали сте идентификувале други области што се значајни за вашиот бизнис-модел, синџир на вредност или други околности специфични за друштвото?

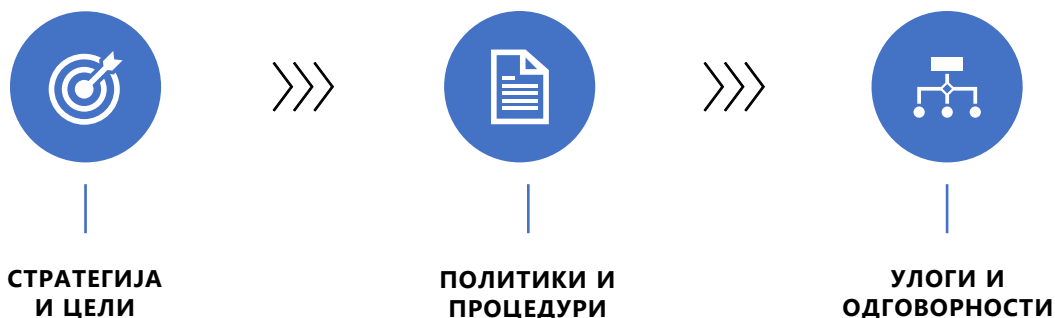
4.3 Опишете како се управува со одржливоста во вашето друштво

Јасниот преглед на тоа како прашањата за ESG се вградени и се контролираат во друштвото е камен-темелник на ефективна комуникација за одржливост. Описот на сеопфатните рамки за одржливост, доделените улоги и одговорности и усвоените политики за одржливост се суштински за засегнатите лица да ја проценат подготвеноста на друштвото да одговори на предизвиците и можностите за одржливост.

Сеопфатна стратегија и цели за одржливост

Интегрирањето на согледувањата за одржливост во вкупната бизнис-стратегија и планирање помага да се покаже кои се главните приоритети за друштвото и во која насока се движи.

Стратегијата за одржливост ги прикажува амбициите за одржливост на друштвото, заедно со активностите и роковите за нивно постигнување. Таа треба јасно да посочи на кои области им е даден стратешки приоритет и

зошто, какви активности презема друштвото за да управува со нив и како ќе се мери напредокот.

Релевантни политики и акциони планови

Стратегијата за одржливост треба да биде засилена со конкретни политики и акциони планови за нивна имплементација.

Кодексот за корпоративно управување на МБ ги охрабрува друштвата да усвојат и да обелоденат внатрешни политики за прашањата поврзани со животната средина и општествените прашања (Одредба 6.3 од Кодексот). Политиката за одржливост или Политиката за животна средина се примери на политики кои се занимаваат со широк спектар на одржливост (од социјална до еколошка), како и еколошки прашања (т.е. пристап на друштвото кон контрола на неговите влијанија врз животната средина во области како што се емисиите, употребата на вода, управувањето со отпад или биодиверзитетот). Но, друштвата можеби ќе сакаат да усвојат и пофокусирани политики за конкретни аспекти што се важни за нивната дејност. Политика за човекови права или Политика за здравје и безбедност се примери за такви политики.

Понатаму, друштвата се охрабруваат да усвојат и Етички кодекс (Одредба 3.2 од Кодексот) во кој се уредени стандардите на етика и одговорно деловно однесување на кои ќе се обврзат и обезбедува насоки за однесување на вработените (и на трети страни).

За натамошни насоки околу обелоденувања на политики, ве молиме погледнете го и Анекс А.

Улоги и одговорности

Управувањето со ESG е дел од долгорочниот процес на создавање вредност на друштвото, поради што оваа тема е дел од надлежностите на органите на управување на друштвото. Кодексот за корпоративно управување на МБ го потврдува ова со наведување дека Надзорниот и Управниот одбор мора, при извршување на своите одговорности, да ги земат предвид интересите на главните заинтересирани лица на друштвото и влијанието на активностите кои тие ги преземаат при извршување на своите должности врз засегнатите лица.

Доделувањето улоги и одговорности за прашањата на одржливост е најважно за ефективна имплементација на политиките, стратегиите и целите поврзани со одржливоста и за управување со процесот на известување за неа. Исто така, со ова се зголемува одговорноста и може да послужи како мерило со кое се мери посветеноста на раководството кон одржливост.

За ефективна имплементација на визијата и политиките, друштвото може да назначи конкретно лице со релевантно искуство во ESG или да формира наменски оддел за одржливост задолжен за следење, управување и известување за прашањата на одржливост. Освен тоа, надзорот на ниво на одбор врз прашањата за ESG (од страна на целиот одбор или од страна на конкретни комитети) е суштински за натамошно јакнење на посветеноста на друштвото кон одржливост.

Обезбедете почитување на релевантните одредби од Кодексот за корпоративно управување на МБ

ДЕЛ: 6	Засегнати лица, одржливост и прашања од општествен интерес
ТЕМА:	Одржливост и социјални прашања
ПРИНЦИПИ	Надзорниот и управниот одбор развиваат корпоративна култура која поттикнува одговорен однос кон животната средина и општеството, одобруваат стратегија за унапредување на одржливоста и водат сметка деловниот модел и системите за управување со ризици да го земат предвид можното влијание што активностите на друштвото ги имаат на животната средина и пошироката општествена заедница-друштвото.
ОДРЕДБИ	6.3 "Друштвото има внатрешни акти што се однесуваат на неговата одговорност за животната средина и општествените прашања, како и политики и постапки што му овозможуваат на друштвото да ги идентификува материјалните фактори и нивното влијание врз активностите на друштвото. Овие политики се преиспитуваат најмалку еднаш годишно од страна на надзорниот и управниот одбор, и се објавуваат на веб-страницата на друштвото."

За да обезбедите усогласеност со Кодексот за корпоративно управување на МБ, запрашајте се:

- Дали Одборот конкретно дефинирал како да се земат предвид интересите на главните засегнати страни на друштвото и влијанието на дејноста на друштвото при извршување на нивните одговорности?
- Имате ли воспоставено систем за идентификување, следење и управување со вашите цели и влијанија за одржливост?
- Имате ли политики кои ја опишуваат вашата заложба за управување со клучните влијанија на ESG и процеси за нивна имплементација?
- Дали вашите политиките се обелоденети внатрешно за потребите на друштвото и на веб-страницата на друштвото?
- Дали вашиот Одбор редовно ги ревидира политиките за одржливост и води грижа за напредокот при нивното спроведување?

4.4 Опишете како се управува со ESG ризиците во вашето друштво

Вградувањето на ризиците поврзани со ESG во вкупните процеси на управување со ризикот помага дополнително да се зацврсти

одржливоста во работењето и стратешкото одлучување на друштвото. Важно е да се земат предвид директните ризици во рамките на сопствените операции, како и индиректните ризици во синџирот на снабдување бидејќи и двата може да имаат значајна импликација по

долгорочниот потенцијал за создавање вредност на друштвото.

Друштвата може да забележат дека бројот на значајни ризици поврзани со ESG може да се разликува зависност од нивниот сектор на работа. Некои сектори се изложени на поголем број ESG-ризиви од другите. На пример, една компанија активна во екстрактивниот сектор можеби ќе треба да разгледа многу поширок опсег на прашања отколку технолошка компанија.

За ефективната интеграција на ESG-ризиците потребно е друштвото:

- Да ги идентификува клучните ESG-ризиви (каде спаѓаат видовите ризици кои се сметаат за најрелевантни, нивната

веројатност, временскиот хоризонт и потенцијалното влијание).

- Да воспостави процес за следење, управување и ублажување на идентификуваните ESG-ризиви.
- Да воспостави процес за заштитено пријавување извршено од укажувач за сторени, како и за сомневање за сторени, прекршувања на законот или на внатрешните акти или етичкиот кодекс на друштвото (т.н. постапка за дојавување). Во одредбата 5.8 од Кодексот за корпоративно управување на МБ е предвидено друштвата да воспостават таков механизам. Видете и Анекс А за повеќе детали околу тоа што треба да се обелодени во тој поглед.

Обезбедете почитување на релевантните одредби од Кодексот за корпоративно управување на МБ

ДЕЛ: 6	Засегнати лица, одржливост и прашања од општествен интерес
ТЕМА:	Одржливост и прашања од општествен интерес
ПРИНЦИПИ	Надзорниот и управниот одбор развиваат корпоративна култура која поттикнува одговорен однос кон животната средина и општеството, одобруваат стратегија за унапредување на одржливоста и водат сметка деловниот модел и системите за управување со ризици да го земат предвид можното влијание што активностите на друштвото ги имаат на животната средина и пошироката општествена заедница
ОДРЕДБИ	6.6 „Системот за управување со ризици на друштвото вклучува процеси за идентификување и управување со ризиците што произлегуваат од прашањата за животна средина и прашања од општествен интерес. Ефективноста на овие процеси се преиспитува најмалку еднаш годишно.“

За да обезбедите усогласеност со Кодексот за корпоративно управување на МБ, прашајте се:

- Дали давате релевантни информации за значајните прашања на ESG? (Ве молиме погледнете го Анекс А за детали околу препорачаните обелоденувања).
- Дали вашиот ESG-извештај ја следи меѓународно признатата рамка или стандард за известување за одржливост, како што е GRI?
- Дали правите навдворешна верификација на податоците поврзани со прашања од ESG?

4.5 Претставете ги вашите активности и резултати во рамките на посочените области на ESG

На крајот, друштвото треба да прикаже како управува со клучните прашања на ESG. Известувањето за ESG треба да биде одраз на тој процес, а не цел сама по себе. Тука треба да се

илустрира какви активности презело друштвото во рамките на приоритетните области за ESG и како се покажало во однос на целите. Релевантната квантитативна метрика, заедно со квалитативниот наратив, помага да се илустрира напредокот и да се даде дополнителен контекст за презентираниите податоци. Анекс А опфаќа препорачани минимални обелоденувања и KPIs што друштвата треба да ги земат предвид како дел од својот процес на известување.

Обезбедете почитување на релевантните одредби од Кодексот за корпоративно управување на МБ

ДЕЛ: 6	Засегнати лица, одржливост и прашања од општествен интерес
ТЕМА:	Одржливост и прашања од општествен интерес
ПРИНЦИПИ	Надзорниот и управниот одбор развиваат корпоративна култура која поттикнува одговорен однос кон животната средина и општеството, одобруваат стратегија за унапредување на одржливоста и водат сметка деловниот модел и системите за управување со ризици да го земат предвид можното влијание што активностите на друштвото ги имаат на животната средина и пошироката општествена заедница.
ОДРЕДБИ	6.7 „Во својот годишен извештај, друштвото известува за прашања поврзани со животната средина и прашања од општествен интерес, засновани врз принципот на транспарентност и во согласност со релевантните законски барања и добрите меѓународни практики.“

За да обезбедите усогласеност со Кодексот за корпоративно управување на МБ, запрашајте се:

- Дали ESG-ризиците се дискутираат редовно на состаноците на одборот на друштвото?
- Дали друштвото ги смета ризиците ЖСОУ како дел од неговото вкупно управување со ризик?
- Дали ESG-ризиците се интегрирани во деловниот модел и корпоративната стратегија на друштвото?
- Дали друштвото воспоставило постапка за заштитено пријавување извршено од укажувач за сторени, како и за сомневање за сторени, прекршувања на законот или на внатрешните акти или етичкиот кодекс на друштвото дојавување реални или сомнителни прекршувања на законот и внатрешните правила и политики на друштвото?

4.6 Земете ги предвид потребите на инвеститорите

Со оглед на тоа што аналитичарите и учесниците на пазарите на капитал сè повеќе бараат обелоденувања за прашања поврзани со ESG, важно е друштвата соодветно да одговорат на овие потреби за информации. Клучните карактеристики на обелоденувања за прашања поврзани со ESG што би биле корисни при носење одлуки се:

ЗНАЧАЈНОСТ

Значајноста можеби е единствениот најважен фактор што треба да се земе предвид при подготовката на обелоденувањата за ESG. Примената на ригорозен процес на значајност помага да се идентификуваат релевантните прашања за ESG и да се приоритизираат според веројатноста и големината на нивното потенцијално влијание врз работењето на друштвото.

ОБЈЕКТИВНОСТ

Обелоденувањата треба да бидат објективни и избалансирани, вклучувајќи ги и позитивните и негативните случувања. Треба да се избегнуваат лажни изјави или пропуштање на битни информации. Друштвата треба да го објаснат опфатот и границите на пријавените информации, особено ако одредени информации се однесуваат само на некои (а не на сите) нивни дејности или подружници.

СТРАТЕШКА ОРИЕНТИРАНОСТ

Генеричкото, „телеграфско“ обелоденување има ограничена корист за инвеститорите и аналитичарите. Откривањето битни прашања за ESG треба да биде во согласност со стратешките информации неопходни за носење инвестициски одлуки, како на пр., опис на релевантни ризици и можности, но и на процес за управување со нив.

ЈАСНОСТ И КОНЦИЗНОСТ

Извештајот за ESG треба да биде претставен јасно и концизно. Треба да опфати одреден период, обично дадена извештајна година. Известувањето на прекумерни или ирелевантни информации може да доведе до конфузија и да ги прикрие клучните пораки.

СПОРЕДЛИВСТ И ВЕРОДОСТОЈНОСТ

Утврдувањето приоритет на квантитативните податоци ја олеснува споредбата од страна на инвеститорите и аналитичарите. Пријавените KPIS треба да бидат поврзани со деловната стратегија на друштвото и да ги презентираат перформансите на друштвото во клучните области на ESG. Важен е и наративен опис кој дава дополнителен контекст и помага да се објаснат бројките и напредокот на друштвото.

ПОТВРДЛИВОСТ

Надворешното потврдување на презентирани податоци помага да се зголеми нивниот кредибилитет, овозможувајќи поефективна интеграција од страна на инвеститорите.

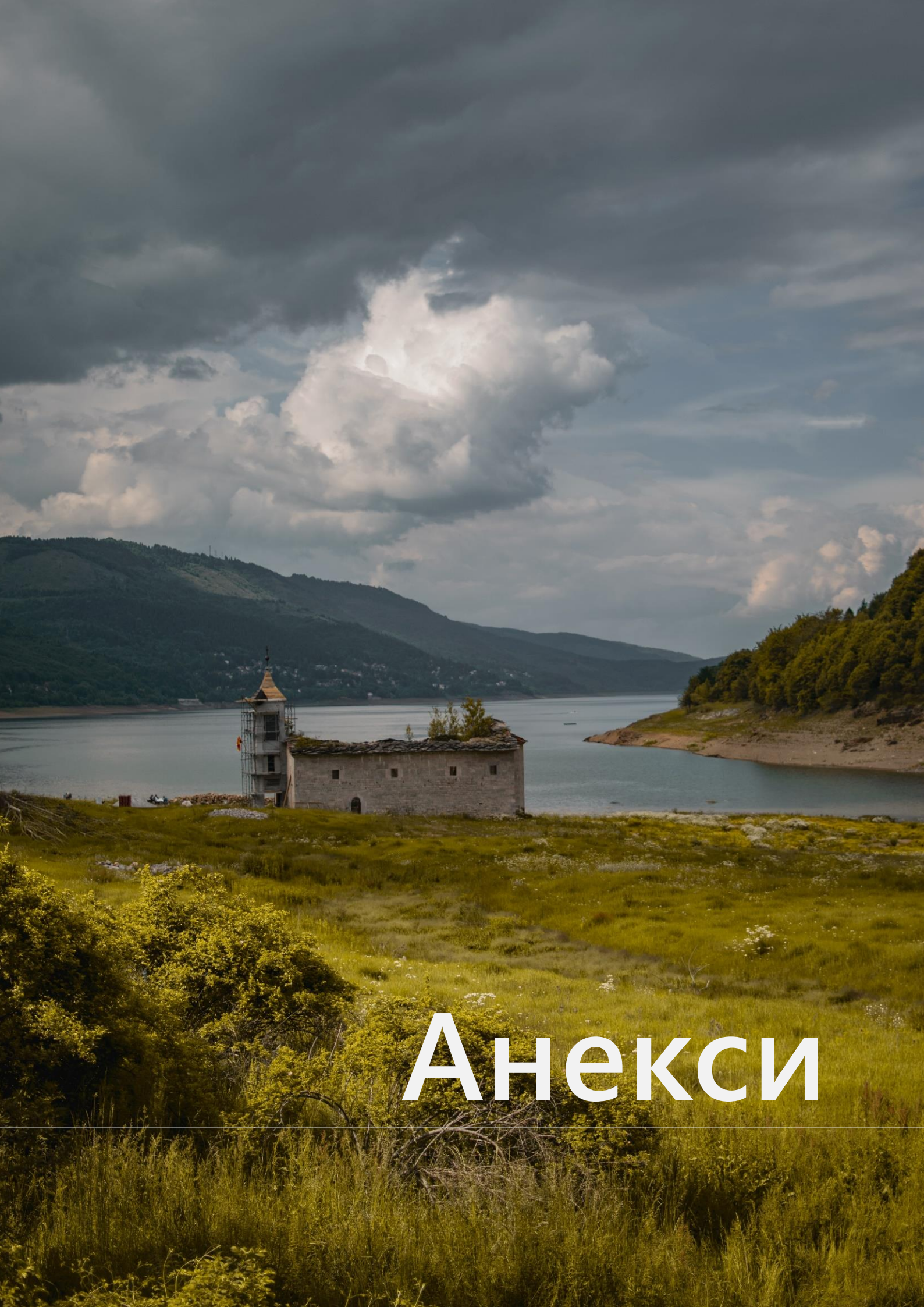
Важно е да се започне

Како и кај многу други прашања од корпоративната агенда, формулирањето на стратегијата за одржливост и известувањето за прашања поврзани со ESG претставуваат процес на континуирано подобрување. Друштвата можеби сметаат дека е застрашувачки предизвик да се започне со известување за прашањата на ESG. Но, било какво обелоденување за ESG, без разлика колку е ограничено, би било подобро од необеделување на никакви податоци за прашања поврзани со ESG. Како што одржливоста зема замав, засегнатите лица

стануваат сè погласни и со се поголем барања, а регулаторните притисоци растат. Подобро е да започнете порано, да се инспирирате од најдобрите практики и сериозно да го започнете процесот на известување за ESG. Во ставот 3.2, опишани се разни рамки за известување и нивните конкретни придобивки. Врз основа на карактеристиките, степенот на амбиција и големината на друштвото, може да се посочи најсоодветна рамка. Ваквата рамка ќе претставува инспирација и практична помош за развивање на вашите практики за известување околу ESG.

Анекси

Анекс А – Препорачани минимални обелоденувања и KPIs

Следниве препораки и клучни индикатори за успешност (KPIs) ги сочинуваат минималните обелоденувања што друштвата треба да ги земат предвид за да ја олеснат својата комуникација со инвеститорите и другите засегнати страни. Тие се организирани во четири тематски области: Корпоративно управување, Стандарди за деловна етика, Социјално прашања и Еколошки прашања. За конкретни препораки во врска со корпоративното управување, друштвата треба да го имаат предвид Кодексот за корпоративно управување на котираните друштва на Македонската берза. За преостанатите три области, даден е сет од основни квалитативно-квантитативни метрики. Тие метрики се засноваат врз постоечките меѓународни стандарди и рамки на известување за одржливост.

Важно е да се напомене дека Упатството не дава сеопфатна листа на метрика и теми за обелоденување. Затоа, друштвата се поттикнуваат да одат подалеку од препорачаните минимални обелоденувања и да посочат и обелоденат дополнителни прашања за ESG и KPIs кои се сметаат за важни во контекст на специфичните околности и секторот на работење на нивното друштво. Заради подобра доследност и споредливост на пријавените информации, друштвата се охрабруваат да користат меѓународни рамки за известување околу ESG и упатства конкретно за секторот на нивното работење.

Упростената мапа на значајност дадена во Анекс Г може да помогне да се идентификуваат дополнителни теми за ESG. За натамошни насоки, друштвата може да ги погледнат [Materiality Finder and Materiality Map®](#) развиени од SASB.

КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ

Корпоративното управување е систем на контроли и процедури според кои работи друштвото. Друштво со цврсти структури на корпоративно управување е дефинирано со професионален менаџмент, добро структурирани органи на управување и надзор, и организирани системи и процеси. Тие за возврат ги намалуваат и ублажуваат ризиците, но и обезбедуваат одлуките да бидат во согласност со интересите на друштвото и на акционерите.

Друштвата треба да се раководат според Кодексот за корпоративно управување на котираните друштва на Македонската берза за детали околу препорачани активности и барања за обелоденување на прашањата за корпоративното управување, бидејќи тие се однесуваат на:

- Правата на акционерите и односите со акционерите (Дел 1)
- Надзорниот одбор (Дел 2)
- Управниот одбор (Дел 3)
- Судир на интереси (Дел 4)
- Ризик и контрола (Дел 5)
- Засегнати лица, одржливост и прашања од општествен интерес (Дел 6)
- Транспарентност и објавување (Дел 7)

За дополнителни насоки во однос на Дел 6 – Засегнати лица, одржливост и прашања од општествен интерес, ве молиме погледнете го Поглавјето 4 од Упатството.

СТАНДАРДИ ЗА ДЕЛОВНА ЕТИКА

Стандардите за деловна етика се однесуваат на организациските принципи коишто служат како рамка за одговорно управување со која било организација. Тие го дефинираат опсегот во кој друштвото врши дејност етички, со интегритет и во согласност со важечките закони и прифатените норми. Ова е значајна компонента на долгорочното создавање вредност.

ЕТИЧКИ КОДЕКС

Етичкиот кодекс (Кодекс на однесување) претставува формален документ во кој се наведени стандардите за етичко деловно однесување на кои друштвото се обврзува. Ги појаснува вредностите и принципите на друштвото и дава насоки за однесување на вработените (и на трети лица). Кодексот треба да биде обелоденет за внатрешна употреба и објавен на интернет страната на друштвото.

Што треба да се обелодени:

- Дали друштвото има усвоено етички кодекс и кои чекори се преземаат за да се обезбеди негово почитување.

АНТИКОРУПЦИСКА ПОЛИТИКА

Антикорупциската политика е официјален документ кој го прикажува ставот на друштвото во поглед на мито и корупција. Може да биде самостоен документ или дел од поширок сет на стандарди за однесување на друштвото, како што е Етичкиот кодекс. Политиката треба да биде обелоденета за внатрешна употреба и објавена на интернет страната на друштвото.

Што треба да се обелодени:

- дали друштвото има антикорупциска политика која се однесува на добавувачите и деловните партнери и кои чекори се преземаат за да се обезбеди нејзино почитување.

Се препорачува политиката:

- да го опише ставот на друштвото во поглед на мито и корупција, судир на интереси и олеснети исплати;
- да дефинира што се подразбира под секој од горенаведените термини;
- да даде јасно образложение и примери за тоа што претставува прифатливо, а што неприфатливо однесување.

ПОСТАПКА ЗА ЗАШТИТЕНО ПРИЈАВУВАЊЕ (УКАЖУВАЊЕ)

Постапката за заштитено пријавување (наречена и механизам за поплаки) е систем кој овозможува пријавување сомнителни или реални прекршувања на законот, повреда на правилата или друго недолично однесување. Друштвото може да ја води интерно (на пр., преку наменска адреса за електронска пошта) или да ја води независна трета страна.

Што треба да се обелодени:

- Дали друштвото има воведено процедура за заштитено пријавување;
- Методи за пријавување (на пр., Наменска е-пошта, телефонска линија за пријавување, итн.) И процес за постапување по пријавите.

Се препорачува процедурата за заштитено пријавување:

- Да овозможува известување за прекршоци анонимно и без страв од одмазда;
- Да им биде достапна на добавувачите и на трети лица;
- Да им се соопшти на вработените и да се објави на веб-страницата на друштвото.

ПРАШАЊА ОД ОПШТЕСТВЕН ИНТЕРЕС

Објавите од општествен интерес се однесуваат на правата, благосостојбата и интересите на луѓето и заедниците. Како минимум, се препорачува друштвата да известуваат за прашањата наведени подолу.

СОСТАВ НА РАБОТНА СИЛА**Што треба да се објави:**

- Состав на работната сила според род, тип на работен однос (на пр., Со полно или со скратено работно време), старосна група и географска лоцираност.

МЕНУВАЊЕ НА ПЕРСОНАЛОТ

Менувањето на персоналот значи процент на вработени што ја напуштиле друштвото (доброволно или поради прекин на работниот однос од страна на работодавачот) во текот на извештајната година.

Што треба да се објави:

- стапка на менување (во %)

Стапката на менување се пресметува со делење на бројот на вработени кои ја напуштиле друштвото во текот на извештајната година со просечниот број на вработени во текот на годината.

Високиот процент на менување може да сигнализира незадоволство на вработените од работната средина, надоместот или здравствено-безбедносните услови на работното место.

СТАНДАРДИ ЗА РАБОТНАТА СИЛА

Стандардите за работната сила претставуваат збир од основни принципи и стандарди кои друштвата треба да ги почитуваат на работното место.

Што треба да се објави:

- Мерки преземени од друштвото за поддршка на правото на работниците да ја користат слободата на здружување и колективно договарање (како во неговото работење, така и во синџирот на снабдување);
- Дали друштвото ја проценува изложеноста (при своето работење и во синџирот на снабдување) на ризици во поглед на човековите права, вклучувајќи детски труд и принудна работа;
- Кои операции/добавувачи се смета дека имаат висока изложеност на инциденти со човекови права и какви активности се преземени за нивно ублажување (на пр., Внесување одредби за човекови права во договори за набавки, ревизија и следење на работењето на добавувачите и сл.)

ПОЛИТИКА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Политиката за човекови права е формален документ кој го прикажува ставот на друштвото во врска со човековите права. Може да има самостоен формат или да биде интегрирана во поширока низа стандарди на друштвото, како што се Етичкиот кодекс или Кодексот за однесување на добавувачите.

Што треба да се објави:

- Дали друштвото има политика за човекови права која се протега на добавувачите и деловните партнери.

Се препорачува политиката:

- Да упати на меѓународно признатите стандарди за човекови права што друштвото се обврзува да ги почитува (т.е. Меѓународниот закон за човекови права и Декларацијата на МОТ за основните принципи и права на работа);
- Да ги утврди очекувањата на друштвото од неговите вработени;
- Да ги утврди очекувањата на друштвото од неговите добавувачи и деловни партнери;
- Да го опише процесот за нејзина имплементација;
- Да им се соопшти на вработените и да се објави на веб-страницата на друштвото.

За дополнителни упатства, ве молиме погледнете го следниот документ на Обединетите нации: United Nations Global Compact, [Guide on How to Develop a Human Rights Policy](#).

ЕКОЛОШКИ ПРАШАЊА

Обелоденувањата за животната средина се однесуваат на прашања што произлегуваат или влијаат на природната средина. Тие опфаќаат теми како што се ублажување и адаптација на климатските промени, користење на природните ресурси и влијанија врз животната средина. Бидејќи изложеноста на еколошки прашања може да се разликува меѓу друштвата, некои препораки за обелоденување наведени подолу може да не важат за сите друштва.

ЕМИСИИ НА СТАКЛЕНИЧКИ ГАСОВИ

Емисиите на стаклени гасови се подразбираат како вкупни директни и индиректни емисии. Тие може понатаму да се категоризираат во емисии од прв, втор и трет опсег, како што следува:

- **Емисии од прв опсег:** директни емисии од сопствени или контролирани извори, каде спаѓаат: стационарно согорување (на горива и извори за греење), мобилно согорување (возила), фугитивни емисии (поради истекувања од фрижидери или климатизери) и процесни емисии од индустриски процеси.
- **Емисии од втор опсег:** индиректни емисии од купена или набавена електрична енергија, топлина или пареа.
- **Емисии од трет опсег:** други индиректни емисии што се јавуваат во вредносниот синџир на друштвото што известува, како „нагоре“ во синџирот, така и „надолу“ од друштвото.

Што треба да се објави:

- Методи и претпоставки што се користат за пресметка на емисиите.
- Емисии на стакленички гасови од прв, втор и трет опсег (ако е релевантно) за последните три извештајни години, заради полесна проценка на успешноста низ времето.
- Објаснување на значителни промени во успешноста (негативни или позитивни).

Се препорачува да се користи меѓународно признат стандард за корпоративно сметководство и известување околу емисии на стакленички гасови како што е Протоколот за стакленички гасови или стандардот ISO 14064-1:2018.

ПОТРОШУВАЧКА НА ЕНЕРГИЈА

Потрошувачката на енергија е вкупното количество енергија потрошено во друштвото. Опфаќа набавена и самогенерирана енергија.

Што треба да се објави:

- Методи и претпоставки што се користат за пресметка на потрошувачката на енергија.
- Вкупно количество енергија потрошено во друштвото (во mwh).
- Процент (%) од потрошената енергија по вид на енергија (т.Е. Обновливи и необновливи извори на енергија).

КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ (ако е релевантно)

Инвеститорите сè повеќе се интересираат дали друштвата во кои инвестираат ги усогласуваат деловните стратегии и инвестициските планови со барањата од Парискиот договор и дали го оценуваат потенцијалното влијание на климатските ризици врз нивното работење. Затоа, друштвата треба да обезбедат повеќе информации околу преземените активности за управување и ублажување на своите ризици од климатските промени.

Се препорачува друштвата со значителна изложеност на климатски промени (т.е. оние со јаглеродно-интензивна дејност) да се стремат целосно да ги имплементираат (или да обезбедат патоказ со временска рамка за имплементација) препораките на TCFD, при што ќе опфатат:

- Управување
- Стратегија
- Управување со ризици, и
- Метрика и цели

За повеќе детали, ве молиме погледнете ја вебстраната на [TCFD](#) и [TCFD Knowledge Hub](#). Примери за добри практики може да се најдат и во [TCFD Good Practice Handbook](#).

ПОТРОШУВАЧКА НА ВОДА (ако е релевантно)**Што треба да се објави:**

- Вкупно количество на потрошена вода во друштвото (во m3);
- (за друштва со водоинтензивна дејност): активности за намалување на употребата на вода, зголемување на циркуларноста на водата (преку повторна употреба и рециклирање на водата) и зачувување на водните ресурси.

ДРУГИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (ако е релевантно)**Што треба да се објави:**

- Дали дејноста на друштвото има друго значајно влијание врз животната средина и природните ресурси (на пример, влијание врз биолошката разновидност)?

Анекс б – Главни меѓународни стандарди и рамки за известување

	ИМЕ	ОПИС
СТАНДАРДИ И РАМКИ ЗА ИЗВЕСТУВАЊЕ	<u>GRI</u>	Глобалната иницијатива за известување (Global Reporting Initiative) нуди стандарди за известување околу одржливоста што им овозможуваат на компаниите и другите организации да го соопштат своето влијание врз економијата, животната средина и општеството. Таа е осмислена за да им послужи на потребите за информации на широк круг засегнати страни, каде спаѓаат и инвеститорите.
	<u>IIRC</u>	Меѓународниот совет за интегрирано известување (International Integrated Reporting Council) нуди рамка врз основа на принципи која на организацијата ѝ помага преку интегрирано известување да објасни како таа создава финансиска и нефинансиска вредност. Рамката се фокусира врз шест типови капитал суштински за процесот на создавање вредност: финансиски, производствен, интелектуален, човечки, социјално-општествен и природен.
	<u>SASB</u>	Одборот за сметководствени стандарди за одржливост (Sustainability Accounting Standards Board) развива сметководствени стандарди за одржливост за да го потпомогне објавувањето на битни информации и информации за одржливост од полза за носење одлуки кај компаниите. Стандардите и соодветните индикатори се развиваат земајќи ги предвид ризиците специфични за секторите.
	<u>TCFD</u>	Работната група за финансиски обелоденувања поврзани со климата (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) претставува рамка врз основа на принципи чија цел е да им помогне на компаниите да обелоденат информации за својот пристап кон управување со климатските ризици и можности. Опфаќа четири области: управување, стратегија, управување со ризик, и метрика и цели.
	<u>CDP</u>	CDP (претходно, Carbon Disclosure Project) им помага на компаниите да објават информации за своето влијание врз животната средина преку стандардизирани прашалници. Опфатените теми вклучуваат климатски промени, управување со водите и уништување на шумите. Информациите дадени од испитаниците потоа се бодираат од страна на CDP за да се поттикне лидерство во областа на животната средина.
	<u>CDSB</u>	Рамката на Одборот за стандарди на климатско обелоденување (Climate Disclosure Standards Board Framework) утврдува пристап за објавување информации околу животната средина и климатските промени во главните извештаи, како што се годишните извештаи или интегрираниот извештај.
ИНИЦИЈАТИВИ ПОВРЗАНИ СО ИЗВЕСТУВАЊЕ	<u>UNGC</u>	Глобалниот договор на ОН (UN Global Compact) налага компаниите-потписнички да известуваат за десет универзално прифатени принципи во областа на човековите права, трудот, животната средина и борбата против корупцијата.
	<u>SDGs</u>	The Целите за одржлив развој претставуваат збир од 17 цели усвоени од земјите-членки на ОН во 2015 година, како дел од Агендата за одржлив развој до 2030 година.

Анекс В – Регулативи на ЕУ

Како земја-кандидат за членство во ЕУ, од Северна Македонија се очекува во сите области да ги имплементира правилата и регулативите на ЕУ за да ги исполни критериумите за членство. Оттука, примената на правната рамка на ЕУ околу известувањето за одржливост и Таксономијата на ЕУ најверојатно ќе влезе во сила во земјата во наредните години, односно по влезот во ЕУ. Освен тоа, за македонските фирми со инвеститори чие седиште е во ЕУ или со извоз во ЕУ, познавањето и почитувањето на регулативите на ЕУ, како и усогласеноста со Таксономијата на ЕУ е важно прашање.

ЕВРОПСКИОТ ЗЕЛЕН ДОГОВОР

NFRD (Директива 2014/95/EU)

Кој: Големи компании со над 500 вработени.

Што: Обелоденувањето треба да ги опфати релевантните политики, главните ризици (вклучувајќи ги процесите на длабинска анализа) KPIS и деловниот модел на друштвото.

Барањата за обелоденување ќе станат поцврсти, бидејќи NFRD се заменува со CSRD.

Кога: NFRD (стапи на сила во сите земји-членки на ЕУ во 2018 година по транспонирањето во националните закони); CSRD (законски предлог усвоен во април 2021 година).

Дополнителни упатства:

- Необврзувачки Упатства за нефинансиско известување (2017)
- Необврзувачки Упатства за известување информации поврзани со климата (2019) што ги интегрираат препораките на TCFD

Опфатени теми:

- Прашања поврзани со животната средина
- Општествени и работнички прашања
- Почитување на човековите права
- Борба против корупција и поткуп
- Разновидност на одборот

АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ФИНАНСИРАЊЕ ОДРЖЛИВ РАСТ

Таксономија на ЕУ (Регулатива (ЕУ) 2020/852)

Кој: Големи учесници на финансискиот пазар и нефинансиски друштва во рамките на NFRD.

Што: Таксономијата на ЕУ претставува систем на класификација што се користи за дефинирање на „еколошки одржливи“ дејности врз основа на шест еколошки цели.

Обелоденувањето треба да покаже во колкава мера спроведените активности ги исполнуваат критериумите од Таксономијата на ЕУ.

Кога: јули 2020 година

Второстепените акти ќе дефинираат критериуми за техничка проверка (КТП) заради полесна практична примена.

- КТП за ублажување и адаптација кон климатските промени (април 2021 г.)
- КТП за преостанатите цели (ќе бидат објавени во првата половина од 2022 г.)

Опфатени теми:

- Ублажување и адаптација на климатските промени
- Користете и заштита на водните и морските ресурси
- Транзиција кон циркуларна економија
- Спречување и контрола на загадувањето
- Заштита и обновување на биодиверзитетот и екосистемите

SFDR (Регулатива (ЕУ) 2019/2088)

Кој: Учесници на финансискиот пазар и финансиски советници.

Што: Обелоденувањето треба да опфати интеграција на ризиците за одржливост во процесот на носење инвестициски одлуки, главните негативни влијанија, како и дополнително обелоденување на „зелени“ средства.

Кога: март 2021 година

Регулаторните технички стандарди (РТС) обезбедуваат

дополнителна јасност на барањата за обелоденување на одржливоста што се:

- Правно обврзувачки со Регулативата SFDR
- Метрика, шаблони и методологии

Опфатени теми:

- Ризици по одржливоста
- Главни негативни влијанија по: климата, животната средина, општествените и - работничките прашања, човековите права, борбата против корупција и поткуп
- „Зелени“ средства

Анекс Г – Упростена мапа на значајност

Треба да се има предвид дека ова мапирање служи само како референца и се заснова врз ресурсите на SASB. За дополнителни насоки околу значајноста на ESG во многу сектори и потсектори, ве молиме погледнете ги упатствата за секторска значајност обезбедени од SASB.

		Земјоделство	Градежништво	Ненужни производи	Нужни производи	Екстрактивни индустрии	Финанс. инстит	Здравствена заштита	Индустриски производи	Технологија и комуникации	Трговија и услуги	Комунални услуги
Животна средина	Емисии на стакленички гасови	● ●	● ●	●	● ●	● ●	● ●	●	●	●	●	● ●
	Климатски промени	● ●	● ●	●	●	● ●	● ●	●	●	●	●	● ●
	Користење на природни ресурси	● ●		●	●	● ●			● ●		●	● ●
	Енергетска ефикасност	● ●	●	●	●	●	●	●	● ●	● ●	● ●	●
	Управување со води и со отпадни води	● ●		●	●	● ●			●	●	●	● ●
	Загадување и отпад	● ●	● ●	●	●	●		●	●	●		
	Влијанија врз животната средина				● ●	● ●	●		● ●			● ●
Општество	Работни услови	(Релевантно за сите сектори)										
	Обука и развој					●	●	●		● ●		
	Родова разновидност	(Релевантно за сите сектори)										
	Здравје и безбедност	● ●	● ●		● ●	● ●		● ●	● ●			● ●
	Човекови права			● ●	●	● ●	●	●	● ●	●	●	●
	Безбедност на производите	● ●	● ●	● ●	● ●		●	● ●	●	●	●	●
	Управување со синџири на снабдување	● ●	●	●	● ●	●		●	●	●	●	
Управување	Деловна етика	(Релевантно за сите сектори)										
	Борба против корупција		●	●	● ●	● ●	● ●	● ●	● ●	●	●	●
	Корпоративно управување	(Релевантно за сите сектори)										
	Безбедност и приватност на податоците						● ●	● ●		● ●		

- ● Веројатно значајно во повеќето индустриски потсектори
- Веројатно значајно во ограничен број индустриски потсектори

Извршување на проектот

Проектниот тим вклучува: Magdalena Krzysztofik, Niclas Düring, Sybren Fennema и Wouter Scheepens.

Стјуард Редквин е независна консултантска куќа, која работи низ целиот свет и ги советува организациите за животната средина, општествената одговорност и управувањето. За повеќе информации:

www.stewardredqueen.com

Признание

Авторите би сакале да се заблагодарат на тимот на Македонска берза: Иван Штеријев, Зорица Асенова, Илчо Лазаревски и Маргица Порчу и на тимот на ЕБОР: Vesselina Haralampieva, Robert Adamczyk, Lucija Baumann и Florian Lalanne.